

Български Книжници.

ЧАСТЬ I.

1859. ФЕВРУАРИЯ

КНИЖКА ПЕРВА

ВЪВЕДЕНИЕ

Потщавамы ся радостно да кажемъ на любезны-ты читатели, че наши-ти учени ся уже довольно събудили, и ся хваняли да испращатъ за *Български-ты Книжници* кой що може отъ свое сочинение или отъ свой преводъ. За да докажемъ колко оцѣняваме тѣхно-то усердіе къмъ наше-то народно просвѣщеніе и тѣхны-ты любонародны

труды, и за да побудимъ и други-ты наши просвѣщенны
и учены лица да подражають тѣхныя-ть похвалный при-
мѣръ, выѣстехмы въ тѣх-зи книжкѣ почти исключительно
тѣхны-ты написы, кои-то говорятъ, какъ-то ся видять
одно слѣдъ друго, 1^о *За любовь-тѣхъ кѣмъ отечество-то*
и кѣмъ своя-тѣхъ народъ, 2^о *За урокавание-то*, и 3^о *за Горскый*
Чловѣкъ. Немамы потребѣхъ да кажемъ че сички-ти сѣхъ вообще
пристойно избрани и добръ написани; забѣлѣжвамы само че
Г-нѣ Чолакова-та *За урокавание-то* стати; колко и да
е отъ само себе-си трудна, зацо-то съдържава метафю-
зическы нѣкои душеслосны или, ако щемъ, *психологичес-*
кы понятія, кои-то дѣйствително сѣхъ несловразумителны
за нашія-ть простѣхъ народъ, обаче могла бы, ако е щяль
онъ, да ся напише и изложи по ясно, като съ първо про-
чтеніе да бы сѣхъ можиль да ихъ разбере лесно. Знае не-
гово словесіе че ясность-та е най-първыя-ть и най-глав-
ныя-ть характеръ добраго снискателя.

ЗА ЛЮБОВЬ-ТЪ КЪМЪ ОТЕЧЕСТВО-ТО И КЪМЪ СВОЯ-ТЪ НАРОДЪ

Драгый Пріятелю,

Днешній день ми позволява единъ благопріятель и слободенъ часть, въ когото можихъ спорѣтъ силъ-тъ си да размыслѣхъ малко за любовь-тъ къмъ отечество-то, за което бѣхме си приказали прѣдъ нѣколко дни. Пріятелска-та и най много съотечественна-та любовь ми подкани да ви изложѣхъ сърденно това което слѣдова:

Выскажете да ми кажете, че единъ ученикъ който е произшелъ отъ единъ простъ, глупавъ и недостосенъ народъ, има всяко право да ся отрече отъ народно-то си имя, и да пріемне имя-то на онзи народъ отъ когото е добылъ всичко-то свое въспитаніе; на когото просвѣщеніе-то въ стары-ты эпохы е цвѣтяло толкози добръ щото пай образовани-ти днешни народи можни отъ плодъ-тъ му да събирѣтъ първъ-тъ хранѣ на тѣхно-то отхраненіе, и кой-то народъ днесъ юще е првъ въ науки-ты, въ художества-та и въ просвѣщеніе-то. И ми доказвате какъ, едно дѣте, когато ся роди и умре майка му, дава ся на другъ женѣ за да го отхране, и тя му ставала сѣща майка, защото ако тя не была му дали първа-та пужикъ хранѣ, не щеше да побѣди на свѣтъ. И азъ ви казвамъ че, природныя-тъ законъ особно даденъ на чловѣка като една най добра и морална отъ природны-ты дарбы, е *любовь-та къмъ отечество-то и къмъ своя-тъ народъ*. Ако тойзи естественъ законъ

не бѣше задърженъ съ едно голѣмо чудо, което всякога сѣще-
ствува, и на което предаваме толюзи вниманіе както на други-тѣ
нѣща, всички-ти жители на свѣтъ-тѣ щяха да ся сгруппиратъ въ у-
мѣрены-ты поясы на земній глобусъ, а друго-то мѣсто щеше да о-
стане пусто. Человѣкъ може да ся смысл колко и каквы злочестія
ще причини таково едно събираніе на цѣль свѣтъ въ единъ самъ
точкѣ на земь-тѣ. За да не ся случятъ тѣзы злины, Божій-тѣ
Промысль, като да речемъ така, залѣпява крака-та на всякій чело-
вѣкъ у земь-тѣ дѣто ся е родилъ съ единъ не видимъ магнетъ, и
му дава, токо що ся яви на свѣтъ, любовь-тѣ камъ отечество-то и
камъ народъ-тѣ си, и тая любовь е най върховна отъ всички-ты
другы; защо, ако не бѣше тя, не щеше да има по свѣтъ-тѣ толк-
ози разны народы, нѣ щеше да бѣде единъ самъ народъ. Нѣка ви-
димъ днесъ, пріятелю мой, по всички вселеннѣ многочисленны-ты
опѣзы народы, отъ които, едни сѣ достигнали до най высокій сте-
пень на просвѣщеніе-то, други сѣ въ цвѣтеніе на образованіе-то,
накъ други едвамъ нынѣ си отварятъ очи-ты камъ пресвѣтъ-тѣ
умственнѣ онаѣ свѣтлицѣ, а накъ други чезнатъ іоше въ чернѣ-
тѣ тѣхъ. Не може ли онзи народъ, който наченжлъ веке да разумѣ-
ва добрини-ты на просвѣщеніе-то, да остави родство-то си, и да
ся съедини съсъ народъ-тѣ който е достигналъ до най горнія-тѣ
степень на образованіе-то; (това може да стане твърдѣ лесно, за-
щото нѣма нищо да загуби, стига само да си проясни имя-то)
кое е прочее онова, което ся противи на такъзо едно съединеніе;
Не ли е любовь-та камъ отечество-то и камъ народъ-тѣ си?

О! ты пріятелю! който можешъ да станешъ прѣдметъ на това
разсѣженіе; ты, който мя ускърблявашъ въ той-зи чясъ като не-
мамъ доста едно краснорѣчіе за да ти говорѣхъ достойно за прави-
ны-ты които разбирамъ; ты, най сѣтъ, когото ищѣхъ да запаляхъ

съсь всичкъ-тъ почтенихъ любовь; защо ты ще бѣдешъ много по-
благополученъ и честитъ, като си наумѣвашъ всякого какъ отечес-
тво-то има правдини неописаны и тайны врѣхъ природны-ты ти
даровы, врѣхъ добродѣтель-тъ ти, врѣхъ душевны-ты чюства и врѣхъ
всичкы-ты ти работы, въ какво либо състояніе и да ся намѣришъ; ты
си всякогы единъ воинъ на странѣ, всякогы си попуженъ да виждава-
ишъ на отечество-то си, и да ся втушкашъ за да му помогнешъ
въ най малкы-ты опасности.

За да исполненихъ такъвѣзи единъ высокъ длѣжностъ, за коѣто
отечество-то ти ся е увѣрвало, не стига само да защитявашъ за-
коны-ты му, да познавашъ користи-ты му, и да проливашъ юще и
самъ-тъ си кръвъ. То има непріатели много по опасныотъ съюзы-ты
народы и отъ внѣтрешны-ты пещѣгласія. Тѣзи непріатели правятъ
единъ бой тежкъ, и отива полека-лека, нѣ напредува съсь такъвѣ-
зи живость, що бѣва смъртоносна отрова за цѣль народъ; тѣи по-
глядѣтъ да привземѣтъ земѣ или мѣсто за да си умножѣтъ държи-
вѣ-тъ, нѣ ищѣтъ да затрѣятъ отъ свѣтъ-тъ народно-то имя на е-
динъ кой да е народъ, и като го прекръстятъ на тѣхно-то си имя,
да си умножѣтъ цародство-то; и за да достигнатъ цѣль-тъ си, не-
щѣтъ да усвоѣтъ земѣ-тъ му, нѣ мѣчатъ ся да завладѣѣтъ умо-
ве-ты му, и като сполучятъ това, захващѣтъ да сучѣтъ като змѣе
угойны окаинны-тъ той-зи народъ додѣ го довършатъ съвсѣмъ. То-
гази е най лѣсно да завладѣѣтъ мѣсто-то му, правдини-ты му, бо-
гатства-та му и дрѣ.

Дѣ остава сѣтихъ слава-та на затриты-тъ народъ, за коѣто ся
онѣ трудилъ, бранилъ и проливалъ кръвъ отъ толкози вѣрмя? Дѣ о-
ставятъ славны-ты неговы побѣды съ кои-то ся е показалъ храбрѣ
въ воинство-то и съ които устрашавалъ неговы-ты съсѣды?
Дѣ оставятъ знаменыты-ты неговы работы, които е правилъ не за
друго нѣ само да придобѣе безсмъртнѣ-тъ онаѣхъ славѣ? И най
сѣтихъ, дѣ остава славно-то негово имя съ което ималъ да ся хва-

ли по всички-тъ свѣтъ? Прахъ-тъ на неговы-ты праотцы не ще ли
выка вѣчно противъ негово-то невѣріе и глупо отстъпление? Неце
ли го бѣхти до вѣка свѣсть-та като гледа славѣ-тъ на толковы
другы народы? кои-то сѣ задържали и свое-то имя и своѣ-тъ на-
родность? Нѣ можешъ да кажешъ че, като си промѣнишъ народст-
во-то, можешъ да добьешъ сѣщѣ-тъ славѣ и при другия-тъ на-
родъ. Това е невъзможно на нынѣшны-ты врѣмена, защо затыпка-
ния-тъ народъ не може да изгуби свѣсьмъ имя-то; сама-та ис-
торія ще му бѣде свидѣтель на невѣрность-та, и така всички-ты
другы народи ще го пмѣтъ за единъ непостоянъ, невѣренъ, глупавъ
и ще го хулятъ и корятъ.

Колкото за стары-ты варварскы народы, не о-пытаніе, какъ сѣ
изгубили, защо по онова время мысли-ты сѣ были другы. Добро ли
е на нынѣшно-то время, дѣто чрезъ историцы-ты сѣ познаты ра-
боты-ты на всякъ единъ народъ, да иска нѣкой да похули родство-
то си, да ся отрича отъ родители-ты си, защо-то были прости, а той
ся изучилъ и иска да ся отхвърли народно-то имя, и да ся про-
дава за благороденъ? Такъвъ единъ не ще ли говори противъ свѣ-
сть-тъ си? И разумни-ты хора не ще ли го земѣтъ за единъ
безобразенъ и нечловствителенъ чловѣкъ? Нѣкой си ученъ казва
*всякій чловѣкъ като ся роди свързва обязанность да люби
отечество-то си, и като ся отхрани въ неговѣ-тъя назвѣ,
потвърждава обвезателство-то да живѣе и да умре въ него
и за него.* За това можемъ да кажемъ и ные праведно нашимъ со-
отечественникомъ: Българе! дръжтеся за имя-то си, дръжтеся за на-
родность-тъ си, и не слушайте никого, кой-то бы вы лѣгалъ и ка-
нилъ да ся отречете отъ тѣ-зи вашъ священнъ длѣжность, и да
надѣяте чюждо имя, чюждѣ народность, чюждѣ суетнѣ славѣ. Тръ-
дѣтеся на противъ, подъ сѣятелнѣ-тъи благотворнѣ-тъ сѣнка нашеѣ

царя Султана, и подъ доброжелателно-то предстателство на негово-то
Высоко Правителство, да развите умове-ты си, да успѣете въ
просвѣщеніе-то, да ся усъвършенствувате въ правственност-тѣ, и
да станете способни за въспріятіе всякаго дѣла кое-то бы вамъ
было полезно да пожнеѣте мирно, охотно, и почтено на той-зи
свѣтъ. Така само ще намѣрите и придобете истинна-тѣ онѣжъ
слава, коѣ-то бихте напусто търсили между други.

Вашъ пріятель

Шуменъ 18 Януарій 1859

Добри В. Поповъ...

ЗА УРОЧАСВАНІЕ-ТО.

Какъ трѣба да сѣдиме за народното вѣрваніе, че погледъ-тъ на очи-тъ може да бѣде вредоносенъ. Сувѣріе-ли ѣ това, или наистина бива уручаване?

Между много народы има вѣрваніе, че нѣкой гостъ като види у домакини-тъ по-хубаво-то пзъ дѣца-та, или домашны-тъ мужикотны, доста ѣе да погледне съ завистъ, и дѣте-то тутѣкъ-си ще заболѣе, и животно-то тутѣкъ-си ще пачне да сѣхне. — това дѣйствіе ся нарича у Россіѣж « *призоролъ очей.* » а въ наше отечество ѣе извѣстно подъ названіе « *уроцы.* » Чрезъ това вѣрваніе часто ся случава да чуваме че, ако послѣ гостъ-тъ нѣкой пзъ домашны-тъ заболѣе, сичкы-тъ казватъ: « той (болный-тъ) ѣе *пуручасанъ,* » и изведишъ пращатъ за искусѣж бабѣ, коя-то ся почита единственъ врачъ на това нѣщо. Това вѣрваніе повече има мѣсто и силѣ въ простый-тъ народъ, нежели въ образованный-тъ; нѣкои пзъ образованны-тъ и ученны-тъ знаѣтъ го за мѣжливо и го почитатъ за сувѣріе. Такова различни мѣнія за това вѣрваніе побуждаватъ за да ся рѣши слѣдующий-тъ въпросъ:

кактъ триба да съ сѣди за народно-то вѣрваніе, че погль-
дѣ-тъ на очі-тъ може да бѣде вредоноснѣ? Сувѣрьє ли
ѣ това, или наистиннѣ бѣва уручасваніе?

Понеже това вѣрваніе ся относи кѣмъ число-то на психо-
логически-тъ предметы; то за да сѣдиме право за него и рѣши-
ме сувѣрьє ли ѣ то, или наистиннѣ може да бѣде уручасваніе,
необходимо ѣ психологически да изясниме възможность-тъ, или
невъзможность-тъ му.

Извѣстно ѣ всѣкому, че съ думѣ ные выражаваме всички-
тъ наши мысли, чувствуванія и желанія; за това ся дума-та и на-
рича *выраженіе на нашѣ-тъ души*. А чрезъ това, че дума-та
ѣ выраженіе на нашѣ-тъ души, дѣйствіе-то и сила-та и кѣмъ други-тъ
ѣ голѣма: съ думѣ полководецъ-тъ вселява храбрость и мѣжество въ
сърдца-та на всички-тъ войны; съ думѣ можеме да приведеме въ
страхъ и закосеніе; дума-та може да приведе най ожесточенный-
тъ человекъ въ състраданіе и проч; или по на кѣсо да каже-
ме, дѣйствія-та на думѣ-тъ могатъ да бѣдѣтъ и полезны за други
лица и вредны. И всички-тъ тыя дѣйствія на думѣ-тъ зависѣтъ
отъ това: въ каквы отношенія ся нахождаме ные кѣмъ друго-то
лице; ако въ враждебны, то и дѣйствія-та на думѣ-тъ бѣватъ вре-
дны; ако ли пакъ въ пріятелскы, то и дѣйствія-та на думѣ-тъ бѣ-
ватъ полезны и благотѣльны; зашто дума-та ѣ вѣрно изяснява-
ніе на състоянія-тъ на нашѣ-тъ души и на наши-тъ отношенія
кѣмъ други-тъ.

Що ѣ това погльдѣ? Погльдѣ-тъ ѣ като въикашность на на-
шѣ-тъ души: » Въ погльдѣ-тъ, говори єдинъ психологъ, (*) го-
ри страсть-та, пламти любовь-та, мѣчи ся желаніе-то, блещи
въодушевленіе-то, свѣти радость-та, мѣчи ся печаль-та »

(*) Г. О. Новицкій.

Слѣдовательно можиме вече да заключаваме, че дѣйствія-та на поглѣдъ-тъ, какъ-то и дѣйствія-та на думъ-тъ, могатъ да бѣдѣтъ и полезны и вредны. Нанстини истый-тъ психологъ по долѣ казва: « Сила-та на поглѣдъ-тъ не испытана, не само надъ чловѣцы-тъ, но и надъ животны-тъ. » И дѣйствително домакыны-тъ въ присудствіе-то на гости-тъ повече ся обясняватъ и предаватъ свои-тъ душевны чувства съ едны само поглѣды. Що остава до силъ-тъ на поглѣдъ-тъ къмъ животны-тъ; то всичкы-тъ естествоиспитатели утвърждаватъ, че безоружныйтъ пѣтникъ не иначе може да ся избави отъ разлютившии-тъ ся Тигръ, освенъ, ако да глѣда на него безъ да си отнема очи-тъ. » Сила-та на поглѣдъ-тъ не до толкъсь пропикателна и могущественна, що въ обыкновенно-то обращеніе нѣкъ испытывае твърдѣ не пѣлно; нѣредко ся вглѣдаме на нѣкого въ очи-тъ внимателно и съ пѣлно напругване, освенъ кога искаме въ особеннѣ силъ да подѣйствуваме на нѣкого, да внушиме уваженіе къмъ себе си, или да ся и размѣнимъ съсь свои-тъ душевны чувствованія, » разумѣва ся и съ добры и съ лошы.

Отъ тѣзи способность на поглѣдъ-тъ, « покожъ-то ся размѣняваме нѣ съсь свои-тъ душевны чувствованія » и зависи народно-то вѣрваніе на това, че поглѣдъ-тъ на очи-тъ може да бѣде вредоносенъ; а душевно чувство тука ся почита зависть-та. « Освѣтъ това поглѣдъ-тъ на различни чловѣцы, каква да не степень-та на силъ-тъ му, производи ощеразличны дѣйствія въ сѣрдце-то на другы-тъ: производи впечатваніе пріятно, или не пріятно, оживява, или привожда въ уныніе и ослабява. » На подирно-то свойство на поглѣдъ-тъ и, ся утвърждава сжщность-та на наше-то вѣрваніе: отъ поглѣдъ-тъ може да тя фане болестъ. И така нѣе видиме, че психологи-тъ допущатъ възможность-тъ на това, че поглѣдъ-тъ на очи-тъ може да бѣде вредоносенъ. Пита ся: съкога ли, или само въ извѣстны случаи?

1. Тигръ-тъ тогава само ся умирява, кога ние глѣдаме на него съ голѣмо напругване. « За да ся размиряваме съ пани-тъ душевны чувствованія потребно ѣ, какъ замѣчава единъ психологъ, » да ся вгледане единъ въ другий съ пълно напругване. » Слѣдователно първо условіе на уручасване-то, трѣбъ да ся признае взаимно-то въздѣйствиѣ на поглѣды-тъ между лице-то дѣйствующе и лице-то страдателно. Логическа-та форма на това условіе може да бѣде тази: *погледъ-тъ на очи-тъ толкова може да бѣде вредоносенъ на извѣстно лице, колко-то това лице-то привземе въ свое-то съзнание чрезъ собственно погледване*. Слѣдователно тая часть на вѣрване-то, че може, напр., да ся уручи дѣте-то, кое-то снѣ, живоотно-то, кое-то пасе и проч; трѣбъ да ся почете лъжлива; защо психологически никъкъ неможе ся вясны (*) какъ ще да рекътъ цѣлы хиляды бабы и майкы, *мене ми уручихъ спящій-тъ сынъ, спящъ-тъ дѣцерьъ* и на това подобно; какъ ще да каже нѣкой юнакъ, *мене ми уручихъ конь-тъ*, тогава, кога-то той никъкъ не бѣше глѣдалъ на свой-тъ недоброжелатель въ очи-тъ?

Ето какъ: по кѣръ каю бѣди вама Мата. (IX: 27). Мигаръ, наприкладъ, священникъ-тъ, кой-то ѣ слуга и строитель на тайны-тъ Божій съ едно само прехождане на пѣть-тъ може да бѣде причина на нещастье-то на пѣтникъ-тъ? А при това, колко просты пѣтешественицы ще засвидѣтелствувать, че « у нихъ кодела-та ся счупили на равеньпѣть, гдѣ-то потѣхно замѣчаване священникъ-тъ имъ преминжлъ нѣтъ-тъ ». Не трѣбъ или подобны

(*) Нѣкои впрочемъ побуждають къмъ объясненіе-то и на този пунктъ съ допущаніе-то си на взаимно-то дѣйствиѣ между души-тъ; но безусловно взаимнодѣйствиѣ не може да ся допусти; защо въ такъвъ случай не може да ся обясни, защо не всѣчко това, щомы желаеме на други-тъ ся исполнява. —

случки да ся считатъ явно наказаніе за това, че чловѣцы-тъ вѣрватъ повече въ пусты нѣща, нежели въ благій-тъ промыслъ Божій?

И така, ако вѣнѣ-то дѣте, кое-то ѣ спало въ това време, кога-то ѣ былъ у васъ посетитель-тъ, и по отхождане-то му ѣ заболѣло; то това истинно ѣ излязло отъ вашѣ-тѣ вѣрѣ; а за това вы сте причинѣ на болѣсть-тѣ му и трѣбѣ да прибѣгнувате не къмъ бабы-тѣ, а къмъ бога-Промыслитель-тъ съ пламеннѣ молитвѣ за помощь, съ горѣщи слзы, съ съзнание на своѣ-тѣ вѣнѣ и съ чисто сѣрдечно раскаяніе. Освѣтъ това не всичкы-тѣ болѣсти на дѣцѣ-тѣ, кои-то ся случавѣтъ послѣ отиваніе-то на посѣтителѣ-тѣ, трѣбѣ да ся считатъ слѣдствія на поглѣдѣ-тъ на тыя посѣтителѣ; зашто-то много болѣсти можѣтъ да происхождѣтъ и отъ іестественны причины; а въ такѣвъ случай не може да ся не обърнеме и къмъ Хекымы-тѣ. И така, тая чѣсть на вѣрваніе-то, че поглѣдѣ-тъ на очѣ-тѣ може да бѣде вредоносенъ на тыя лица, кои-то сѣ спали и неглѣдали въ лице-то на тогози, отъ кого-то казватъ да ся уручявали, ѣ невѣрна; а слѣдовательно и само-то това вѣрваніе за да бѣде нѣколко истинно, трѣбѣ да ся пріемѣ ограничено.

Да разглѣдаме сега друго-то условіе, при кое-то поглѣдѣ-тъ на очѣ-тѣ може да бѣде вредоносенъ.

2; Сила-та на поглѣдѣ-тъ у различны чловѣцы ѣ весьма различна, непобѣдима ѣ у силенѣ-тѣ, слаба ѣ у слабы-тѣ. Слѣдовательно второто условіе, при кое-то поглѣдѣ-тъ на очѣ-тѣ може да бѣде вредоносенъ, ѣ тѣврдость-та на волю-тѣ на онѣгози, кой-то уручясѣ; а слѣдовательно, тая чѣсть на вѣрваніе-то, че не всѣчый чловѣкъ ѣ способенъ да уручи дуу-но, ѣ справедлива и трѣбѣ да ся почита за истиннѣ въ вѣрваніе-то

Логическа-та Форма на това условіе може да бжде слѣдующа-та: *колко-то* *іе* *по сила и твърда воля-та* *на того-зи, кой-то уручява; толкова по вредоносен* *іе* *погледъ-тъ* *му и толкова по скоро* *іе* *той способен* *да уручи другиѣ.* Простый-тъ народъ не *іе* могаль да винкне по дълбоко въ силъ-тъ и въ безсиліе-то на волѣ-тъ на оногози, кой-то уручява; а причина-та на това *іе*, че не всѣкъ чловѣкъ може да уручи, и почита самий-тъ погледъ, или очи-тъ: « той има лощавы очи, » обыкновенно говори простый-тъ народъ. Невозможно да зримъ чинѣ и да не почитаме справедливъ и тъй часть на вързаніе-то, че не всѣко лице може да ся уручи. Простый-тъ народъ часто говори « мое-то дѣте таково що ся не бои отъ уручяване. » Повече-то върватъ, че малкы-тъ дѣца страдаѣтъ отъ уручяване, нежели възрастны-тъ чловѣци, изъ малкы-тъ дѣца повече мъжкы-тъ, нежели женскы-тъ. Наистинѣ споменхтый-тъ психологъ за това нищо не казва; защо цѣль-та му совершенно не *іе* тази, коѣ-то имаме ные: по това може да ся обясни изъ различіе-то на възприѣмлющъ-тъ способность. « Въсприѣмлюща-та способность у различни чловѣцы бива различна: тя бива слаба и крѣпка, остра и не остра, а то зависи отъ това: зазирали ся тя на най повърхностны-тъ и очевидны-тъ черты, или обнемва вътрешны свойства. » Наистинѣ малко-то дѣте не можѣ да обнема вътрешны-тъ свойства на предметъ-тъ, да разбере вътрешны-тъ разположенія на тогози, кой-то уручява, да разумѣ завистъ-тъ му; но за това тя дълбоко залязва въ думѣ-тъ на малко-то дѣте и произвожда вредны слѣдствія. Тая часть на вързаніе-то може да облечеме въ

слѣдующѣ-тъ логическѣ формѣ: *колко-то по слаба ѣ воля-тъ на това лице, кое-то влада въ уручяване; толкова по скоро и по силно може нѣкой да го уручи.*

И така изъ всичко що ѣ казано, ся вижда, че за пародно-то вѣрваніе трѣбѣ да мыслиме, не какъ за суевѣріе, а какъ за вѣрваніе истинно; само трѣбѣ да го пріемаме, не какъ ся нахожда то въ народъ-тъ, а по ограничено.

В. Чолаковъ

1853 година. Августа 31-день.

ГОРСКИЙ ЧЛОВѢКЪ.

ОТЪ

ФЕНИМОРЪ КООПЕРЪ

Переводъ отъ І. Груева.

— За жалость не е още; прѣди да ви дозволи да ся явите прѣдъ него той желае да има нѣкаквы си объясненія врьху това что-то просите, и той мя испрати до васъ за да распытамъ за прѣдмѣта на жалбѣ-тъ вы.

— То е много лесна работа, Господине; азъ ви ѣж показвамъ и ако обичате можете му ѣж и зане.....

— За това съмъ и испратенъ, Господине, дайте прошеніе-то си, и то днесъ ще е прѣдъ очи-ты на Донъ Хенри.

— Може ли да бѣде това, извыка кормчій?

— А! то е много лесно; до три дни азъ самъ щѣ ви донесъ отговоръ.

— До три дни!... Чуешь ли Маро? за три дни Инфантъ-тъ ще разбере моя планъ; за да го изпълнѣ, той ще ми даде единъ корабъ; щѣ трѣгнѣ съ титѣ капетанъ, щѣ обладаѣ острова въ имя на Негово Величество Донъ Ивана І-ый и на врьщане ще мя обсипе съ почести и богатства. Ахъ! Господине, вы сте ми добъръ вѣстникъ!

— Несте ми длѣжни за никакво благодареніе, тихомъ отговори чюжденецъ-тъ; азъ не правѣ друго, а само да ся покорявамъ на повѣленіе-то на Господара ми. Гдѣ ви прошеніе-то?

— Ето го!

— Прочели ли сте го съ вниманіе?

— Азъ го знаѣхъ изусть.

— Иѣмате ли да прибавите нѣчто?

— Иѣма; ако обычате, Господине, можемъ го прѣгляда

— Не трѣбува; Инфантъ-тъ ми поржча да чюњхъ и да

изъ уста-та ви нѣкаквы обясненія пакъсо, а за него самаго да вникне въ вашѣхъ-тъ тайни и да ѣхъ изучи подробно; той има правдинѣхъ да распечати вашѣхъ-тъ жалѣхъ. Съ-богомъ, Господине Моралець, до три-дни видѣ-щемъ ся пакъ.

Конникъ-тъ ся отдалечи брѣзо, и остави Моралеца упокоити отъ радость, на коѣхъ-то соучаствоваше вслѣхъ-та фамилія; обаче за голѣмо тѣхно удивленіе вѣстникъ-тъ на Донъ Хенри не яви въ третей день.

— Князь-тъ, каже Иванъ Моралець, нече да е ималъ времѣна да испита моя чрътежъ; нѣма ничто; азъ съмъ привыкнѣхъ въ трѣпѣніе.

Замина ся една седмица и вѣстникъ-тъ нѣма да ся врьне. — трѣбва, каже Мара, да ся иде да ся дири въ Тернобалъ.

— Затова не трѣбува дума, отговори Моралець, нѣ кога-то ми навѣди, азъ бяхъ толкова смѣхенъ, что-то забравихъ да попытамъ какъ го выкатъ.

— А! лесно е да ся оправи тѣхъ погрѣшкѣхъ; Той трѣбува и е личенъ чловѣкъ; стига само да посочишь негови-ты бѣдѣхъ, и да прикажешъ това, что-то ся е случило.

Моралець затече ся въ Тернобалъ; кога приближилъ зачюмъ звѣнѣхъ, отъ звѣнцы, пукотъ отъ пушкы, и разбралъ, че Ивоу І-ый заелно съ царскѣхъ-тъ си съпрѣжѣхъ, Княгинѣхъ Ланкастерскѣхъ иишѣхъ отъ Лисабонъ на гостіе Инфанту Донъ Хенрику и влизалъ въ тврѣдиѣхъ-тъ придруженъ съ многобройныхъ дружинѣхъ и съ еднѣхъ

отдѣленіе стрѣльцы. Нашій корячій врьли око врьху купове-ты, кои-то брьзо брьзо ся нарядлахъ по край прохода на царскж-тж дружинж, и трьсяше съ очи своя чловѣкъ, кого-то и съгляда до наря на единъ намыченъ конь.

— Какъ выкатъ, попыга едного, тоя каваліеръ, что носи на шапкж-тж си червено перо и на гржди-ти си орденъ?

— Той е единъ новъ гостенинъ въ двора; выкатъ го *Нюнецъ Алвадро*; кой едно врьмя служилъ като подъ-капетанъ на кораба въ похода за Цеутж и отъ нѣколко дни насѣмъ е въ голѣмж милость прѣдъ царя безъ да знае нѣкой за что.

Моралецъ нѣма врьмя да запытва по-пататъкъ; царска-та дружина изминж, два-та ряда отъ зрители-ты ся распрьснхжж и народъ-тж ся слитнж въ двора у Тернобалъ. Увлѣченъ отъ ви-хрушкж-тж, кормчій ся вжжнж всрьдъ стражары-ты, приближи до Нюнеца, кой-то слизаше отъ коня, хванж го за ржкж и му извыка:

— Гдѣ моя-та жалба Господине?

Нюнецъ ся обрьнж ядосано и лице-то му прѣблядне като платно. Корячій помысли, че това станж отъ яда му.

— Прощавайте, подбра, за гдѣ-то ви досаждамъ така; вы бяхте ми ся обѣщали да мя навѣдите до три-дни и азъ вы чякахъ унесвѣсть.

— Азъ пакъ несѣмъ вы забравилъ, продума Нюнецъ като дойде на еебе си: Князь-тж вече познава вашѣ-тж работж и надѣѣ ся какъ да е днесъ да ви говори за това.

— Какво да правж сега? хора-та, сиротивъ обичая си, щать влѣзатъ въ стаи-ты си на обѣдъ; трѣбва ли да чякамъ врьмя, да вы сѣдѣж ли отсега?

— Врьвѣте по менъ, каже Нюнецъ като да ся реши изеднажъ нѣчто.

П двама-та откакъ ся искачихъ на нѣколко стѣпни отъ голѣмъ-тъ стѣбъ, влѣзохъ въ единъ голѣмъ отводъ и достигнахъ до единъ стаѣ, на коѣ-то ключъ-тъ бѣ у Нюнеца.

— Ето, каже, у тѣхъ стаѣ азъ стоѣ у Тернобалъ влѣзте вжтрѣ и почаяйте доклѣ вы повыкамы. Вы щете найдете въ библиотекъ-тъ ми любопытни рѣкописы, кои-то щѣтъ ви помогнать въ да потрѣпите.

— Благодарѣ ви, Господине, за гдѣ-то мя почетохте съ толкова голѣмо повѣреніе!

— Това не е голѣмо нѣщо; нѣ понсже нѣколко службы у-достоихъ мя съ почетъ отъ Донъ Хенри то азъ съмъ длѣженъ да ся ползувамъ отъ положеніе-то си та да направѣ да принесѣтъ плодъ полезни-ти за дръжавъ-тъ кроежи. Оставямъ вы Г-не Иване Моралецъ. Чини ми ся че вы сте уморены обычае ли да хапнете и да пійнете нѣчто?

— На драго сръдце пріимамъ, ако и да е доста неприятно да ручамъ самъ. Като пійъ за здравіе на Донъ-Хенри, ще ми ся видять по-малкы часове-ти, кои-то има да истекътъ доклѣ да го видѣ.

Нюнецъ Алвадро оправи ся право въ конюшниѣ-тъ утврѣдинъ-тъ и намѣри тамъ слугъ-тъ си, че чеше коня му. Тоя слуга бѣше единъ Африканскій Мавръ, кой-то му ся паднахъ въ дѣлъ слѣдъ обсаджъ-тъ на Цеутъ.

— Бени-Хамидъ! каже му, отпущамъ тя на волѣ и давамъ ти 200 гр. ако изврѣшишь мои-ты заповѣды.

Мавръ-тъ нададе выкъ отъ радость.

— Има, каже Нюнецъ, въ стаѣ-тъ ми единъ чловѣкъ, кого-то смръть-та ми е нужна.

— Господарю! дайте ми вашій ножъ!

— Не; ще наададе выкъ та ще ся чюе; па и по тѣло-то ще ся усѣти, че е насилень; трѣбува да ся нагласи какво-то да умрѣ нѣкакъ си случайно или отъ самоубійство. Искамъ да мя освободишь отъ него, безъ да ся чюе и безъ да ся усѣти. Слушай! иди та поискай отъ моѣхъ странѣхъ отъ повара нѣколко блюда ястие и едно стѣкло вино, кое-то щешъ занесешъ у моѣхъ-тѣхъ стаѣхъ. Прѣди да влѣзешъ изсипи въ вино-то това стѣклениче; въ него има единъ упителнѣхъ утровоѣхъ, на коѣхъ-то ничто не може ся опре. Слѣдъ единъ чясъ врѣмя, въ кое-то щешъ глѣдашь да ся явявашъ, какво-то да не остая възъ тебѣ сжмнѣше, врыни ся въ стаѣхъ-тѣхъ гдѣ-то щешъ намѣришь чловѣка въ глѣбокъ сѣнъ, грабни го та го изврьни изъ прозорца въ рова извѣнъ тврѣдинѣхъ-тѣхъ.

— Заклинате ли ми ся, Господине, че щете мя уволите?

— Заклинамъ ти ся въ кръста на моя орденъ. Утрѣ рано рано корабъ-тъ, на кой-то съмъ управитель ще трѣгне за единъ островъ, близень до Африканскы-ты брѣгове. На минуваніе азъ щѣ ся отбѣжъ въ Тунузъ и щѣ тя оставѣ тамъ; съ пары-ты, кои-то щѣ ти дамъ, ты лесно щешъ ся възврънѣхъ въ отечество-то си.

— Господарю! каже Бени-Хамидъ, вы все сте мя дръжали до сега благородно, вы щете мя врынете въ отечество-то ми, и за да ви покажѣхъ своѣхъ-тѣхъ признателность довольно е да обѣжъ единъ Християнинъ! обѣщавамъ ви ся, че прѣди срѣдъ-нощъ тоя чловѣкъ не ще го има вече.

— Е! ослопи ся на думѣхъ-тѣхъ ми както то что ся ослонявамъ и азъ на твоѣхъ-тѣхъ. Нюнецъ-Алвадро спусти ся на брѣга край море-то скочи въ единъ ладіѣхъ, и отиде на кораба па заповѣда на корабленицы-ты да бждѣхъ готови да отвѣнжѣхъ платна-та. Кога ся възврънѣхъ въ Тернобалъ, единъ дворскый служитель му поднесе писмо отъ Донъ-Хенри: — То е моя-та наряда иззыка Нюнецъ отъ радость, сега азъ сполучихъ! оправихъ случайно-то заблу-

жденіе, на менъ има да ся надѣ слава-та, кой-то щяше грабне единъ чловѣкъ никакъвъ. Той ся врьнѣ пакъ въ кораба за да втори свои-ты нарядбы. Послѣ приборъза да ся яви въ угостителнѣ-тѣ станѣ, гдѣ-то царска-та фамилія вече бяхе сѣднѣла. Около трапезѣ-тѣ бяхъ ся нарядили много отъ жители-ты на Сагри и на околны-ты градове, приборани да придружатъ свои-ти Господари, по обычая, кой-то имѣтъ въ великолѣпны-ты угощенія. Множество-то ся прѣсна по малко прѣди да изнесѣтъ прѣядкы-ты. Тогава Иванъ I-ый привыка при себе Нюнеца и му честити за откритіе-то, прѣдоставено на негово-то имѣство.

— Менѣ ми ся иска, каже, да ся намѣрѣ и азъ кога-то трѣгва вашій корабъ, и за да станемъ ранко прѣдъ зорѣ нека ся приборемъ сега въ стая-ты си.

— Тый сѣ приготвени, каже Инфантъ-тъ, на крыло-то срѣщу Тернобалъ, дозволете, отче, да вы заведѣ тамъ.

Вси гостиѣ станѣхъ, излѣзохъ изъ голѣмѣ-тѣ стѣбѣ. Донъ-Хенри, кой-то врьвяше отпрѣдъ, запрѣ ся озведнажъ като съзрѣ единъ чловѣкъ, че спи подъ стѣбѣ-тѣ, а Нюнецъ Алвадро истрѣпнѣ отъ удивленіе и отъ страхъ като позна Ивана Моралеца.

Той тихо си ся бяхе испощилъ като единъ пияница, уморенъ отъ много наливаніе; на силѣ поимаше иъ почервенелый му образъ не показваше никакъвъ трепкѣ.

— Кой е тоя? запита царь-тъ.

— Безъ сжмѣніе, ще да е иъкой пияница, каже Нюнецъ. Обычате ли да нарядѣ да го извлѣкѣтъ навънъ отъ твърдинѣ-тѣ?

— Не, Господине, рече Инфантъ-тъ, нека го събудятъ та азъ щѣ го испытать.

Мнозина отъ околны-ты приближихъ до Ивана Моралеца и зехъ да го опинатъ отъ-сѣмъ отъ-тамъ иъ несполучихъ да го събудятъ.

— Княже, каже лекарь-тъ, кой-то всегда придружаваше царя. Той чловѣкъ не ще да е пиятъ; види ея, че ще да сѣ го упоили ягко съ афіонъ; нъ азъ знаѣхъ лесниѣхъ да го извѣкхъ изъ мрътвилю-то му.

— Ей погрыжете ся за това вси, повтори Донъ-Хенри.

Лѣкарь-тъ ся оттегли да приготви едно противоядіе, за кое-то имаше рецептъ отъ Арабы-ты, и то не бѣ друго освѣнъ цѣръ отъ растонены зръна кафе. Между това единъ отъ служители-ты въ Тернобалъ каже Инфанту:

— Княже! азъ познавамъ той чловѣкъ! выкати го Иванъ Моралецъ; той е Кормчій и прѣкарать го *Горскій чловѣкъ*. Въ время на болестъ-тъ ви, той толкова-си пѣти ся явява прѣдъ врата-та на твърдиниѣхъ-тъ и казваше, че ималъ да ви подаде важно прошеніе и че знаѣлъ пѣтъ за единъ непознатъ островъ, гдѣ-то бымъ излизалъ съ пѣкой-си Англичанинъ по имя Маниамъ.

— Что значи това, запята Инфантъ-тъ като ся обрѣхъ къмъ Нюнеца Алвадро?

— Незнаѣхъ, Княже, побѣбра той: той чловѣкъ може да е единъ отъ дружиниѣхъ-тъ отъ кораба.

Между той разговоръ Лѣкарь-тъ ся заврѣхъ и даде Ивану Моралецу да пѣе пѣкакво си водно, кое-то не ся забави да му отвори очи-ты. Инфантъ-тъ го запята и кормчій му приказа навѣрно всичко что ся случило.

— Азъ чяхахъ Господина Нюнеца, каже на свършаніе: единъ черенъ слуга дойде та ми донесе ястие и вино на мя остави самъ; азъ, заждѣхъ отъ горѣдиниѣхъ-тъ прѣзъ деня, испразднихъ до капкѣхъ чияиѣхъ-тъ, коѣхъ-то ми сложи Черный. По малко притѣмнѣ ми прѣдъ очи-ты, усѣтихъ да ми ся некаква кръвь-та въ мозъка; по лице-то мя изби изобилень потъ. Зашемедень, извѣнъ себе, сѣтихъ ся че трѣбува да ходѣ и да земѣ вѣтъръ отворихъ врата-та и истягнѣхъ ся на одѣра; нъ паскоро глава-та ми зе да ся вѣрти още повече надтягна ми и азъ паднѣхъ

безъ свѣсъ на мѣсто-то, гдѣ-то ми намѣрихте.

— Така, а? каже Инфантъ-тъ: Юнецъ ви си прѣстави като мой посланикъ?

— Така, княже, азъ му дадохъ прошеніе-то, отъ кое-то сто и превнсъ, и карты-ты, что-то бяхъ надраскалъ, и отъ кои-то и посъ съ себе и коніи.

— Дайте ми тия писма. Азъ мисля, Г-не Моралецъ, отъ повѣреніе, че вы есте станали жертва на едно омерзито злоупотребленіе; нъ вы щете бждете плъно възнаградени. Снѣте тѣхъ вечеръ въ твърдинѣ-тъ; азъ щѣ испратѣ двама отъ стражары-ты си да убадятъ у дома вы, и утрѣ испытваме вашѣ-тъ работѣ. А гдѣ Юнеца Алвадро?

Каго видѣ сплѣтны-ты си да ся открывать, Юнецъ намѣри время отъ брыконіѣ-тъ, станѣлъ въ тоя случѣи, та исчезналь.

Донъ-Хеирн заповѣда да найдѣтъ тоя бѣженецъ. Стражары-тъ при врата-та дойде та обиди че Юнеца го нѣма у Тернобалъ, и че былъ излѣзълъ на конь заедно съ роба си Бепи-Хаида.

— Скоро! каже Инфантъ-тъ, началнику на стражары-ты, скоро да ги издирите, и ако въ тѣмниѣ-тъ не ги пайдете, то погрыжѣте ся и земѣте мъркы утрѣ рано да ги застигнете. Вамъ Г-не лекарю повѣрявамъ Ивана Моралеца, и заповѣдамъ да гледате живота му, като толкова драгоценѣ колко-то мой-тъ.

При тия дузы царь-тъ и князь-тъ ся отдаличихъ и оставихъ коринѣи, кой-то още не бѣше ся свѣстилъ. Истина-та, кой-то му откриха докара му още смѣщеніе. Характеръ-тъ му ся гнусѣше така силно отъ прѣдѣлство-то, что неразбираши кризый му пѣтъ; описница-та му прѣдставляваше тайны, кои-то разбрѣквахъ негово-то разумнѣе. Едно кораблекрѣшеніе сѣ му отворило единъ изворъ за благополучіе; стѣпки-ты, кои-то мѣряхъ да го погубить, докарахъ му най-сѣтъ сѣвършенъ трѣжество и неприятель-тъ му самъ докара ся да го искарь прѣдъ Инфанта. Теченіе-то на тия събытія показваше му

като оправено отъ единъ невидимъ ржжъ, и той еъ признателно-
сть преклони коленъ прѣдъ Божіе-то всемогъщество.

Сщжъ-тъ вечеръ получи отъ Инфанта въ даръ 100 жлти-
цы и единъ великолеснъ дрехъ. На другый день, Донъ-Хенри му
подари плетъ за благородство, и дипломъ за корабленачальникъ.

— Азъ благороденъ! азъ капитанъ! Извика Моралецъ; Мара
не ще го повѣрва, обаче това е истина, засвидѣтелствувана
съ подписа на Ивана I-ый, потвърдена съ царскый печатъ.

— Книже! гадъкъ ся единъ день да погынъ въ Вашъ службъ.

— Остави учтивости-ты, Господине, каже Инфантъ-тъ; вы до-
клъ си почивахте, азъ бдѣхъ, испыгахъ, научихъ ся за всичко,
что то ся относи до васъ. Юнецъ-Алвадро злоупотрѣбилъ вла-
сть-тъ, когъ-то му бѣхъ подарилъ, отилувалъ ношѣсъ съ кораба;
работа-та е да ся отнеме отъ тоя издайникъ слава-та за
открытіе-то.

И така врьвѣте! два кораба съ пригответи въ пристанище-то
на Сагры; единый ще оправя Донъ-Жуанъ Гонзальо-царко,
другой Вы. Азъ ви прибавихъ тоя храбрый благородникъ по
това, че той прѣди двѣ години открь островъ Піетро-Санто,
разложенъ, сиротивъ както може ся мысли, на близу до тоя,
кой-то щемъ парѣчемъ *Мадеръ*. Идѣте та кажѣте на фамилиѣ-
тъ си еъ-Богомъ! и бѣдѣте готови да ся качите на кораба си
до три часа. Идѣте! азъ съмъ зановѣдалъ да дадѣтъ единъ конъ
на ваше расположеніе.

Слѣдъ три часа жена-та и дѣтца-та на Моралеца испра-
щахъ съ очн кораба, кой-то го отнесе камъ непознаты страны.
Два-та кораба стигнхъ въ Піетро-Санто, гдѣ-то тѣн пайдохъ
Португалицы, кон-то Донъ Жуанъ-Гонзальо-царко бѣ оставилъ въ
прѣжно-то си пѣтуваніе. Моралецъ разгляда карты-ты си и по-
зна, че островъ Мадера, ще да е камъ Юго-западъ. Никкъва
сушия не ся показваше на тѣхъ посокъ; само съзирахъ купове
гжсты да ся пзвигатъ отъ море-то камъ небе-то.

— Мадера е тамъ, каже старій кормчій на жуанъ-Гонзальо;
тія куповене еж друго освѣнь издайки на гжсты-ты й горы. Два-
ма-та скытаче отпустихъ платна-та и съ укротяваніе выкове-ты

за корабленици-ты допадижхъ въ Мадерж, кой-то и обладахъ, 8-ый Іулія 1421 въ имя-то на царь Ивана І-ый и на княза Донъ-Хенри. Тѣмъ излѣзохъ на единъ нощъ, кой-то парькохъ *Сент-Доренъ* и прѣва-та имъ грыжя бѣда идѣтъ да почитѣтъ гроба на *Машана* и на *Аннѣ-Дорсетъ*. Слѣдъ пять дни откакъ стигишхъ Портогалци-ти время-то, кое-то имъ помагаше прѣзъ всичко-то плуване, най сѣти изведнажъ ся измѣни. Морето начина да играе и плещаше шумно по скалы-ты на брѣга, и гѣсти облаци, плъни съ грѣмотевницъ, покрыхъ небо-то като съ едно бито платно.

— Наши-ти кораби сѣ въ тихо пристанище, каже Моралець; нѣ горко на тѣя корабы, кои-то плувать въ тоя злочестивый чясъ! Мы застигнѣхме тука прѣви! корабъ-тъ на Нюнеца Алвадро трѣбува да е на море и при всичко-то му безчестіе азъ не можъ да ся въспрѣхъ, отъ да го жалѣхъ и да ся молю за него.

Тоя-се-часъ стражи-ты, поставены, подадохъ знакъ, че видѣли корабъ. Двама-та капетана излѣзохъ изъ стаѣтъ; гдѣ-то бѣхъ събраны, и като ся искачихъ горѣ съзрѣхъ па-близу единъ корабъ, кой-то ся борѣше съ бурж-тъ.

— Това ще е корабъ-тъ на Нюнеца, извика Царко.

— Дай да му помогнемъ! каже Моралець.

— То е невъзможно, повтори Царко; неможемъ пусти ладіи-ты на море безъ да изложимъ на бѣдѣ живота на наши-ти хора. Освѣтъ това, гледай, корабъ-тъ ударил на единъ скалъ и ето корабленотрошени-ти какъ ся карать за окръжнѣцы-ты на кораба.

— Може-щемъ, мысль, да избавимъ нѣколко жрътвы, каза Моралець. На брѣга дѣтца! донесѣте вѣжя, лѣски, бѣчвы празны! Врѣли ся въ ладіи-тъ си съ много корабленици и застигнѣ тамъ, гдѣ-то морескы-ты вѣны, като ся разбивахъ, тласкахъ и потопявахъ остатцы-ты отъ дружинѣ-тъ и отъ кораба. Нѣ усилия-та му быдохъ безплодни; море-то бѣ поглынило всичко и си-мый мрътвецъ, кого-то можъ да извлече въ брѣзотѣж-тъ си отъ вѣны-ты, бѣше Нюнецъ Алвадро.

ПИСМО VI.

(16 Септември 1844)

ЗА ГЛАГОЛЫ-ТЫ.

(Вишь Ки. II.2. стр. 40)

1^о Наши-ти глаголи *смь*, *имамь*, ся находятъ сж-що и въ Славенскы-ты и въ Россійскы-ты книги, и ся начертавать единственно *есмь*, *имамь*, и множественно *емь*, *имамь*, точно какъ-то и мы пишемъ да начертаваемъ ново-Българскы-ты *смы*, *имамы*. А кога исти-ти глаголи ся пишжтъ и произносятъ по Славенски или старо-Български точно какъ-то и по ново-Балгарскы, какъ можемъ мы да ги пишемъ иначе, като е неоспоримо, спорядъщо ви изложихъ въ прьво-то си писмо (·), че трѣба да пишемъ языкъ-тъ колко-то е възможно согласно съ матерныя-тъ му Славенскыя-тъ.

2^о Все-ти други ново-Български глаголи кои-то ся окончавать на *мь* не е ли явно че сж ся вообразили и они спорядъ тыя правилны или неправилны глаголы *есмь*, *ямь*, *имамь*? и не е ли слѣдовательно очевидно че и они трѣба да ся пишжтъ като тѣхъ? Или дѣ да идемъ пакъ

(¹) виж. стр. 314-317 Книж. 16.
Година 2. Часть I. Книжка 3.

тѣмъ да имъ търсимъ примѣръ? Защо, ако мис-то *ѣ* не е право, че подражава, спорядъ тебе, примѣръ неправиленъ, моляхъ-ти ся какъ твое-то *ѣ* може да бѣде право като нема никакъвъ примѣръ въ языкъ-тъ ни? Думамъ въ языкъ-тъ ны, защо ако мы покажешъ Гръчско-то *μεν* (*ἐχόμεν, λέγομεν*), азъ щѣ ти рекъ просто че мы Гръчски не пишемъ. О. Неофутъ обаче види ся да мисли че тако ся произносятъ по Български глаголи-ти, понеже прилага: « ако бы поне имали гласъ тѣя глаголи на « *ї* да ся окончаватъ, имали бы и тѣхни-те защитители « некая правда; но тѣи глаголи нито на *ї* иматъ гласъ во « окончаніе-то, но *ѣ* » ('). Да мя прощава О. Неофутъ, но ако да незнаяхъ че е ходилъ малко по Българіѣ, щяхъ да рекъ че не е излазилъ на вѣнь отъ село-то си, понеже вси знахътъ че по сичкъ-тъхъ поне въсточнѣ Българіѣ тѣи глаголи въ произношеніе-то на *ї* ся окончаватъ, а не на *ѣ*. Послѣ О. Неофутъ привожда сіе *доказателство*, какъ-то го онъ нарича, ако може то да ся нарече *доказателство*: « Отъ думамы сосъ *ѣ* требува и второ-то лице « да ся начертае *думаты*!! ('). Защо ли? отче мой; еда отъ имамы що стои писано въ Славенскы-ты книги, второ-то лице ся начертава *иматы*? или отъ *ѣ*мы начертавася *ѣ*ты, и проч.? или ще речешъ пакъ че тѣи глаголи сѣхъ неправили? еда и правилни-ти твои Славенски глаголи ся начертаватъ *пишемъ, пишеть, или пишемѣ,*

(') О. Нео. Балг; Грамм. стр. 29.

(') Тамже стр. 30

пишете? твърдимъ, творитъ, или творимъ, творите? Колко е безмѣстно на истинѣ да измисли нѣкой за слово-то си такыва доказательства! Обаче О. Неофутъ дума пакъ че « въ Славенскы-ты правилны глаголы никакъ невидимъ **Ы** » « въ окончанія-та » (¹). То е истина, ако говори за напечатаны-ты книги; но въ стары-ты Славенскы рѣкопиши намѣрятъся нѣкои окончанія, като есмъ вмѣсто емы, бѣдемъ вмѣсто бѣдемы, и на опаки поживемъ, вмѣсто поживемъ, и разумѣхомъ вмѣсто разумѣхомъ (²), отъ кое-то ся очевидно показва че окончаніе-то мъ въ правилны-ты Славенскы глаголы не е друго освенъ явно усѣченіе отъ първоначално-то мы кое-то си остало цѣло въ неправилен-ты (³).

¹) Тамже стр. 30.

²) Учениѣишій Добровскы, като приводи тыя примѣры, прилага: « ка-
жеться нѣтъ сомнѣнія что множественнаго мъ произошло отъ мы. »

(³) Ето що пише за това и К. Икономъ: « первое лице множе-
ств. первой формы кончится на мъ, очевидно усѣченное изъ мы
второй формы неправиленхъ глаголовъ. О семъ усѣченіи сви-
дѣтельствуе даже древній образъ письма нѣкоторыхъ окончаній, на
пр: *будемы* вмѣсто *будемъ* и *есмы* вмѣсто *есмы*, и проч. » (Опытъ
сближ. срод. яз. слав. съ Греч. Т. 1. тр. 228.

Добровскы пише и той пакъ на друго мѣсто: « Особенно замѣтъ,
что въ настоящемъ времени окончаніе перваго лица множ. числа
мы сохраняется только въ неправиленхъ глаголахъ, а во всѣхъ
другихъ сокращается въ мъ. Однако есть древніе слѣды сего окон-
чанія и въ правилныхъ глаголахъ. Кромѣ *будемы*, *поживемы*, встрѣ-
чаемыхъ въ древнѣшемъ Изборникѣ XI стол: находимъ также въ
Цесарск. рукоп. (прежде Ганковой) Матѣ 28, 14 *оутлаюлемы*, у-
говоримъ, *посоремъ*, нынѣ *оутлолимъ*. Иногда въ древнихъ рукоп. и

А какъ мы е по право отъ ме, това може да ся покаже, така да речемъ, съ прѣстъ О. Неофиту, като ся стори едно логическо разрѣшеніе и раздробленіе на глаголь-тъ. Азъ щж ся помжтя да сторѣмъ, по силѣ тѣхъ снѣ това полезно разрѣшеніе; но първо потребно е да ся положатъ и нѣкон основателни начала.

Какъ-то говорятъ логически-ти Грамматици, глаголь-тъ представлява въ языкъ-тъ двѣ нѣща: *существованіе-то на едно подлежаще* (т. е. едно лице или единъ вѣщь), и *негово-то соединеніе съ сказуемо-то* (т. е. свойство, качество, или каквобило состояніе на подлежаще-то). Между толкова многочисленны глаголы, глаголь-тъ есмь (*сѣмь*) представлява самъ това существованіе, за това и *существователенъ* го называвать. На пр. *есмь, еси, есть; азъ сѣмь младъ, ты си остарѣлъ, Богъ е вѣченъ; мы сѣмь учили, вы сте слушали, люди-ти вы сѣмъ похваляли*, и проч. Съ той-зи само глаголь есмь челоуѣци-ти бѣхъ могли да представятъ и изрекѣтъ спѣкы-ти свои мысли, и да замѣняютъ снѣбы-ты другы глаголы. На пр. *пишѣхъ сѣмь*, вмѣсто *пишѣхъ*; *играхъхъ бѣхъ*, вмѣсто *играхъхъ*, *спѣдѣхъхъ щж сѣмь*, вмѣсто *щж спѣдѣхъ*, и проч.

« неправилны глаголы отбѣтають ѱ. Но въ тѣхъ рукоп. гдѣ различіе
« между ѱ и ѱ съ болшею точностію наблюдається, множественное чп-
« сло *есмѣ, вѣмѣ, имамѣ* отлѣчено отъ единственнаго *есмь, вѣмь, и-*
« *мамь*. — Иллирійцы, Кроаты, Карніолцы предпочитаютъ *мо* Словен-
« скому *мѣ* или *мы*... Поляки всегда удерживаютъ *мы*, однако, не-
« рѣдко, послѣ е и и сокращаютъ въ *мѣ*. Богемцы съ теченіемъ вре-
« мени перемѣняли *мы* на *ме*, а сокращаютъ его только послѣ *с: бу-*
« *демѣ*. » (Добров. Грмм. яз. Слав. Т. II. Гл. III. § 41 и 10 стр. 121-
122.) О. Неофитъ, видѣся, подражалъ Богемско-то нарѣчіе!

Но тогава языкъ-тъ ни бы былъ много единообразенъ, много проточенъ и дълъкъ, и много блюдкавъ и неприятенъ. За това сѣ станѣли и сѣществувать други-ти глаголи, кон-то по кратко и по сладко вършять истѣ-тъ работѣ. На пр: *младѣѣхъ, остарѣхъ, вѣкува, работимъ, поживае, смѣхатся*, и пр. Но тогава тѣ послѣдни-ти глаголи не сѣ ли дѣйствително сложни отъ двѣ рѣчи, сирѣчь: отъ глаголъ-тъ *есмь*, и отъ другъ единъ рѣчь коя-то да представлява разумъ-тъ на що назовахмы *сказуемо-то*? Това трѣба да бѣде, но е мъчно да ся докаже то за глаголы-ты на сичкы-ты языци, кон-то, по много то, изгубили сѣ время първоначалныя-тъ си образъ, и ся испърчели многожды премного. Азъ ся испитахъ обаче да докажъ това по силѣ-тъ си за Славенокы и Българскы-ты глаголы, и ето произведеніе-то на мон-ты сего ради размышленія, кон-то предлагамъ на ваши-ты премудри размышленія.

Какъ-то Старо-Българскыя-тъ (Славенскыя-тъ), така и ново-Българскыя-тъ глаголъ има двѣ различни окончания въ время настоящее Изъявителнаго Наклоненія: *мь*, и *ж* или *ѣж*, (°) какво-то и выше (°) рекохмы. Примѣры на *мь* имамы въ Старо-Българскыя-тъ языкъ, *есмь, ѣсмь, снѣмь, вѣмь, дамь, имамь*; а въ Ново-Българскыя-тъ, *есмь, ѣсмь, давамь, имамь, дѣмамь, пѣтамь*, и други такыва. Примѣры на *ж* или *ѣж* имамы въ Старо-Българскыя-тъ языкъ сичкы-ты други глаголы освенъ вы-

(°) Мы не говоримъ тука за *у* и *ю* кое-то употребявать Сърбо-Русски-ти книги вмѣсто Българско-то *ж* и *ѣж*.

(°) Стр. 19—20.

перечены-ты шесть; а въ ново-Българскыя-тъ сичкы-ты вообще оныя, кои-то не сѣ предокончавать въ Старо-Българскыя-тъ на а съ удареніемъ ('), какво-то пишѣ, чмѣѣ, сѣдѣ, и пр.

Отъ первы-ты за примѣръ нека разрѣшимъ и раздробимъ сега глаголь-тъ ѣмъ.

Той глаголь ѣмъ, или по добръ ѣдмъ, е сочиненъ извѣстно отъ двѣ части: отъ коренѣ-тъ си *ѣ* или *ѣд*, и отъ окончаніе-то си *мъ*. Отъ тѣхъ двѣ части втората ся токмо, какво-то знаемъ, измѣнява различно въ спряженіе-то спорядъ различны-ты си лица, числа и времена, а първа-та си стои все една. На пр:

<i>Старо-Българскы</i>		<i>Ново-Българскы</i>	
Единст:	{ ѣмъ,		ѣмъ (') .
	{ ѣси,		ѣдешъ.
	{ ѣсть.		ѣде
Двонст:	{ ѣдева		—
	{ ѣдета		—
Множест.	{ ѣмы,		ѣдемъ, или ѣдемы,
	{ ѣсте,		ѣдете,
	{ ѣдятъ		ѣдятъ.

Отъ това сравнително начертаніе того глагола видися явно че на той-зи глаголь първа-та коренная часть

(') выше стр. 25.

(*) Назначи какъ ново-Българскыя-тъ языкъ не е сохранилъ тукъ освенъ първо-то лице *ѣмъ* сообразно съ старо-Българско-то, а други-ти вси сѣ ставили отъ неупотребимо-то *ѣдѣ*.

е была ѣд-отъ коѣ-то а-то нѣгдѣ-си ся упазило, и нѣгдѣ-си ся исхвърлило, а втора-та измѣняемая часть е была есмь, или смь, отъ коѣ-то мь и неговн-ти замѣненія ся упазили, а отъ е и с нѣгдѣ-си първо-то, а нѣгдѣ-си второ-то ся токмо съхранило. Спорядъ това, реченія-тъ глаголъ, за да ся представи въ първоначално-то си цѣло но неупотребимо состояніе, можилъ бы да ся напише така:

По старо-Българскы. По ново-Българскы.

Единств.	{	ѣдемь,	ѣдсмь,
	{	ѣдеси,	ѣдеси равно ѣдеси,
	{	ѣдестъ,	ѣдестъ,
Двойств.	{	ѣдесва,	— —
	{	ѣдеста,	— —
Множеств.		ѣдесмы	ѣдесмы,
		ѣдесте	ѣдесте,
		ѣдесѣть	ѣдесѣть,

Отъ тамо ся види той-часъ, че втора-та измѣняемая часть на глаголъ-тъ не е друго, освенъ съществительныя-тъ глаголъ есмь, кому-то ся усѣчава и исхвърля, какъ-то рекохмы, кога е-то, а кога и с-то.

Достойно е впрочемъ за назначеніе че въ глаголы-ты кои ся окончаватъ на мь, усѣчавася постоянно въ редъ е-то, нѣгдѣ-си токмо и с-то; а въ глаголы-ты кои ся окончаватъ на ж или ѣж, е-то ся напротивъ съхранява вообще или ся измѣнява на и, а с-то ся исхвърля въ редъ, освенъ въ второ-то лице Единствиннаго числа,

гдѣ-то си стои съхранено подъ образъ-тъ на ши или по
ново-Български шѣ. На примѣръ:

I.

Старо-Бѣл.

ново-Бѣл.

	{ Пиш ъ	Пиш ъ
Единст.	{ Пиш еши	Пиш ешь
	{ Пиш еть	Пиш е
	{ Пиш емъ	Пиш емъ
Множест.	{ Пиш ете	Пиш ете
	{ Пиш жтъ	Пиш жтъ

II

	{ Гон ъ	Гон ъ
Един.	{ Гон иши	Гон ишь
	{ Гон ить	Гон и
	{ Гон имъ	Гон имъ
Множ.	{ Гон ите	Гон ите
	{ Гон ятъ.	Гон ятъ.

III

	{ Има мь	Има мь
Един.	{ Има ши	Има шь
	{ Има ть	Има
	{ Има мы	Има мы
Множ.	{ Има те	Има те
	{ Имѣ ть	Има ть

БЪЛГАРСКИ НАРОДНЫ ПЪСНИ

събрани

отъ

Ивана Х. В. Драгоева Ямболанина.

IX.

Стоянь презъ горж минува,
И на гора та думаше:
Горольо горо, зелено!
Де гиди водо студено!
Нещичко щж да те попытамъ,
Правничко да ми убавешъ,
Що си така повѣнала?
Повѣнала постъхнала?
Пожаръ ли те е пожарилъ,
Или тя слана палила?
Гора Стояну думаше:
Стоене лудо гидіо!
Когы ме пыташъ, да кажж;
Сиощи с' отъ тука минали,
До три спиджиря съсь роба,
Първый-а спиджиръ, Стоене!
Все отборъ момцы юнацы,
Вторый-а спиджиръ Стоене!
Все отборъ момы хубавы,
Третый-а спиджиръ Стоене!
Все млада булки хубавы.
Кога булки-тъ выкнахж:
Бре язжкъ Боже! бре юря!
За наши дребны дѣчица!
Кой ще дѣчица надон.

Кой ще дѣчида укѣпе?
Кой ще дѣчица поведе?
Кога момитѣ выкиняхъ:
Бре аманъ Боже! Бре юря!
За наши стары майчицы!
Кой ще имъ вода донесе?
Кой ще имъ дрехы опере?
Кой ще имъ дрехы закърпе.
Кога момцы-тъ выкижахъ:
Бре изъжъ Боже бре юря!
За наши стары бащици!
За наши черны биволы!
Кой ще ги пощемъ нагльда?
Кой ще тѣхъ рано да впрѣгне?
На нива рано да пойде
Черны угары да оре?

*Слушена отъ чадолубива та ми
майки Х. Александра. Х Злати-
ва въ Ямболъ.*

Х.

Посгодила е Милица,
Милица лѣпа кралица,
Посгодила е Иванча
За добръ момъ Котленкъ,
Когато го тя годила
Съсъ нейня сватя гласила
Гласила кавилъ сторила:
Кого-то ще да калеса,
И кого ще да ареса,
Токмо сестрени сыновы,
Нито да си ги калеса,
Нито да си ги ареса,
Чи были винопійцы,
Писници и кавгаджии
Кавгаж щѣтъ нѣщо да сторятъ,

Кръвнинѣ шѣтъ да направятъ,
И свадбѣтъ шѣтъ да развалятъ.
Отишла ми си сватя-та,
Кого-то шѣл' ареса,
Аресала калесала,
Всички родов' и кумовы;
А сестрени си сыновы,
Нито си гы аресала,
Нито си гы калеса.
Свадба-та ся заправпла
И за булкѣ проводили.
Минали ми сѣ два дѣня
Минали ми сѣ три дѣня
Нито свадба-та дохожда,
Нито булкѣ-тъ довождатъ.
Почудила ся Милица
Милица ѣла Кралица.
Кого ли да си проводи,
Да поиде та да повиди
Какво ли тѣй направихъ,
Какво ли тѣе сторихъ.
Чи стана та си отиде
При козарче-то, Иванча
Иванча сестрено пиле,
И на Иванча думаше:
Иванчо, лелино пиле,
Много се мсли леля ти
Да пойдешъ пиле, на Котелъ,
Да видѣшь що направихъ,
И що ли тѣе сторихъ;
Чи нето свадба дохожда,
Нето си булкѣ довождатъ.
Иванчо лели си дума:
Не можъ леле да идѣ,
Въ Котелъ града да видѣ,
Чи тамо, леле, си има
Грозный Маджаринъ,
Страшный Марко Краљевичъ
Тѣе ме леле познаватъ.

Азъ имамъ дѣле! по-малко
 По жинишко братче, юначе
 Гдѣ-то е въ къръ порасло,
 На къръ посредъ гората,
 По срѣдъ гора-та на кѣшла,
 Выкатъ го, дѣле, Михалчо,
 Михалчо, дѣле, свинарче.—
 Стана Милица отиде
 На къръ посредъ гора-та,
 По срѣдъ гора-та на кѣшла,
 Чи си повыка, Михалча,
 Михалчо младо свинарче,
 Излѣзло момче въшкаво
 Въшкаво момче гнидаво.
 Като го видѣ Милица,
 Погнусила се отъ него!
 И си на момче думаше:
 Имали тука Михалчо,
 Михалчо младо свинарче,
 Иванчово-то братченце?
 Позасмѣло се момче-то
 И си Милица попыта:
 Що тръсешъ, рече Михалчо,
 Михалча младо свинарче
 Осѣтила ся Милица,
 И си Михалчо отвѣща:
 Ты ли си Михалчо свинарче
 Деляно младо пиленце.
 Не знаешъ, дѣле, не знаешъ!
 Свабда направихмы,
 И за булжъ си нѣй проводихмы
 Минало се е два дѣня,
 Два дѣня, дѣли, три дѣня,
 Пакъ нето свабда дохожда,
 Нето ми булжъ довождатъ!
 Много се моли дѣл ти
 Да поидешъ, пиле, на Котелъ
 Да видишь що направиха
 И що ли тѣ сторихъ?

Като чю това михалчо,
Обрадва му се сърдце-то
А че си назадъ повърна.
Та си гуди калначе-то
Калначе-то мънечко-то,
Съ три вълчи кожи ошито.
И си надмътна, намътна
Кожухче го късичко-то
Отъ деветъ мечишки кожи,
И си изведе конче-то
Обсѣда го обюзда го,
Приаса го, съ пестры смоды.
Обюзда го съ малкъ юзда,
Отъ деветъ оки желѣзо
И си закачи, топусче-то
Топузче-то, мънечко-то
Четырси оки, желѣзо.
Чи си възсѣдна конче-т,
И му подръпна юзда-тѣ;
Конче-то му се разигра,
И съ задни-тѣ си крака,
Камени-ты си къртияше
Въ синьо ги небо фърляхъ.
А деля му го учапе:
Михалчо, деляно пиле!
Кога си пойдешъ, на Котелъ
Недѣй му дърпа юзда-тѣ
Не дѣй си ъри конче-то
Чи тамо има, Михалчо.
Грознии Филипъ Маджаринъ
И страшний Марко-Кравлевичъ,
Тѣе те пиле убивать
Убивать и те затривать.
Но то деля си не слуша
Като до Котелъ приближи
Подръпниж концю юзда-тѣ
И конче-то се разигра,
Камени-ты си покърти
Котлена града събаря.

Тогази Марко Краевичъ:
Выкиж Филипа и рече:
Бре ой те тебе Филипе
Филипе Маджарино,
Иди Филипе посрѣдини
Тѣзи незнайиѣ Гидіѣ
Дай му ти друже до двѣста
Дай му ты до триста
Конче-то да му отнемешъ.
Ако ли ти го не даде,
Насила да му го зѣмниши.
Филипъ отиде посрѣдиниѣ
Тѣзи незнайиѣ гидіѣ.
Даде му двѣста и триста
А той нито се обърна
Нито го баримъ погледна.
Тогасъ Филипъ му говори:
Я Дай ми дай ми конче-то
Я насилѣ щѣ го земиѣ.
Михалчо младо свинарче
На криво си го погледимъ
Топузче си хвана;
Па си топузче похваиѣ
Филипъ му пѣтя отвори
И той на сватбѣ отиде.
Котлени пусти оуразни.
До петь кола наредили
Кола покрыты, и рекли
Кой-то кола-та прескоче
Нему щемъ булжѣ да дадемъ.
Незнайно тропиѣ подскочи,
За девять кола надскочи,
И конче-то му наедяо.
Котлени пусти оуразни,
Девять конѣ наредили
До девять конѣ хранили;
Кой-то конѣ-тѣ прескоче
Нему булжѣ-тѣ ще дадемъ.
Незнайно тропиѣ подскочи,
Още за девять надскочи.

(Слѣдова)

Овременна летопись.

— 0 —

Въ первы-ты двѣ Книжки преказахмы подробно що ся касаяше до княжеско-то промѣненіе въ Сърбіи. Днесь смы щастливи да представимъ на наши-ты читатели, катѣ дополненіе на все що писахмы за Сърбіи, преводъ-тъ на царскыя-тъ *бератъ*, съ кого-то Князь Милошъ ся припознава по закону отъ Честитыя-тъ нашъ Царь за *Князь Сърбскы*. Ето той беретъ, какъ-то го находимъ издаденъ въ Французскыя-тъ *Цареградскый Вѣстникъ*.

• Божественно-то Величество, верховный и славный всѣмъ Гос-
• подаръ раздавающій вѣчны-ты благодати, несравнимо-то и всепрево-
• сходяще-то сщество (Богъ), соизволилъ, отъ бескрайнъ-тъ своихъ
• силъ и отъ неисчерпаемъ-тъ си благость, да повѣри и предаде
• на наше-то царско лице попеченіе-то да приведемъ и причинимъ
• благоденствіе-то, блаженство-то и благополучіе-то на народы-ты,
• кои-то ся находятъ въ наше-то пространно царство. За да испъ-
• нимъ тѣ-зи благороднъ дѣлжность, и за да благодаримъ Богу за
• великъ-тъ къ намъ неговъ тѣ-зи милость, на всякое время и на
• всякій часъ мы несмы имали другъ грижъ, освѣтъ какъ да ся на-
• слаждавать наши-ти сички безъ изыатіе подданици отъ благодѣ-
• ніе-то на безопасность-тъ и на спокойность-тъ, и почитамы за е-
• динъ отъ наши-ти дѣлжности да оздравимъ за всегда благоденствіе-
• то и удовольствіе-то на наши ты вѣрны подданици Сърбы-ты.

• Спорядъ това, понеже князь Александръ, кого-то по-напредъ

« бѣхмы поставили Князь Сърбски, даде си оставкѣ-тѣ, я їх прїехли,
 « а сего царскаго фермана и сїхъ священникѣхъ и самодержавникѣхъ на-
 « шѣхъ заповѣдь носящїй прежній Князь Милошъ Обреновичъ ся избра
 « на негово мѣсто, зашто е искусенъ въ работы-ты, зашто-то е спра-
 « ведливъ и способенъ за управленїе на мѣсто-то, и зашто дава
 « надеждѣ че ще дѣйствува добръ въ всяко обстоятелство, и ще при-
 « лѣжава въ развитїе-то народнаго благодѣнствїя, съ едикъ жалбѣ по-
 « ложена, въ имя народа Сърбскаго, предъ нози-ты нашего престола
 « поискася признание-то му отъ нашихъ-тѣ царскѣхъ волиѣ.

« Того ради дающе царско-то наше соизволенїе, наше благово-
 « ленїе и наше державно подтвержденїе на негово-то избранїе, пре-
 « познахмы го и го припознаваме и называваме *Князь* съ наше-то⁰
 « царско *ураде* изданое днесь, на 8-Джемазі-ул-Ахяръ 1275 (31 Де-
 « кемврія 1858).

« Съ тѣхъ цѣль издадохмы той-зи щастный и благополучный бе-
 « ратѣ, и понеже, какъ-то выше ся рече, наше-то най-прїятно желанїе
 « е всегдашно-то умноженїе на Сърбско-то благоденствїе, и пѣлно-то
 « въ дѣйство произведенїе на средства-та кои-то могутъ да оздравятъ
 « Сърбско-то спокойствїе, заповѣдамы що Князь Милошъ Обреновичъ
 « да положи своихъ-тѣ ревность и свое-то попеченїе за да управлява
 « реченѣ-тѣ Сърбскѣхъ область, да укрѣпи мѣстны-ты дѣла, и да испл-
 « ни съвършенно поручанїя-та и повеленїя-та содержаемы въ фер-
 « манѣ-тѣ носящїй наше-то *свѣто саморучно писанїе* (*Хат-и-шерифѣ*),
 « и изданны спорядъ вѣтрешны-ты сѣя области установленїя.

« Всѣ-ти совѣтници, старѣйшины, военни и други люди и сичкїй
 « народъ княжественный шѣтъ да го припознаѣтъ за Князь поста-
 « венъ отъ насъ, шѣтъ да ся отправятъ ему за сичкы-ты отъ кня-
 « жество-то зависящїя дѣла, шѣтъ да му ся повинувать, и шѣтъ да
 « му исполняють заповѣды-ты, кои-то ся относятъ на установленїя-
 « та и расположенїя-та содержаемы въ предпомянуты-тѣ ферманѣ.

« Отъ своихъ странѣхъ Князь-тѣ ще да вѣрви здраво въ пѣтъ-тѣ на
 « повиновенїе-то и покоренїе-то, и ще да послѣдова рѣшительно пл-

• текж-тъ на законность-тъ и на правинъ-тъ. Ще гледа всякога да ся
• покаже достоинъ нѣнего благоволенія, и неще неради да предлага
• нашему двору княжественны-ты слученія, кои-то бы были достойни
• за да му ся облявять, и непрестанно ще ся старае да показва
• правдолюбіе-то и законолюбіе-то съ въ сичкы-ты нему прлпадающа-
• щія дѣла. Конечно ще да развива всякимъ образомъ въ управление-
• то си най-похвалны-ты старанія и най-великы-ты попеченія. Того
• ради никой да му ся не намѣся въ дѣла-та Княжественны.

« Така да знаете, и да имате увѣреніе на благородныя-тъ нашъ
• бѣлѣтъ.

« Писася въ първъ-тъ десятиницъ на джемазі-ул-ахъръ. »

Какъ-то ся види, въ той-зи берутъ не ся нищо помянува за на-
следство-то Милошсво на княжество-то.

ПОЛИТИЧЕСКЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Последни-ти извѣстія, кои-то сѣ дошли отъ Европѣ, оспокоя-
вать ны пакъ за политическо-то нынѣшно состояніе подтверждающее
надежды-ты, кои-то мы всякога смѣ имали, че нема страхъ за да ся
развали миръ-тъ. Нанстинъ въ Сардиніи все сочи на войнѣ, и макъ рѣ
да имъ доказватъ че Европа ся е единогласно рѣшила да гы не-
остави никого да сторятъ нѣкое военно нашествіе на Австрійскы-ты
Ломбардо-Венетійскы владѣнія, и че ако бы смѣяли да сторятъ едно
такова дѣло, не само никоя сила не бы имъ помогнала, но даже вси
бы станжали на срѣща имъ и бы помогжали паче на Австріи, но тѣ
пакъ свое-то си гоняще, мыслять че въ такъвъ-зи случай Франція, и
да неще, припудилася бы да встѣпи оружіемъ въ военны-ты имъ дѣй-
ствія, защо стига, кажътъ, Комитъ Кавуръ, Сардинезскый иностран-
ныхъ дѣлъ попечитель, да рече единъ думъ, и въ-редъ Италиане-ти бы
станжали на крака; а като стае едно такова тождевременно возстаніе
по сичкы-ты Италійскы страны, въ Неаполь, въ Романіи, чѣ Ломбардо-
Венетіи, то, подкрѣпено отъ 100,000 Сардинези, было бы довольно да

даде на Франціѣ желасмыя-тъ ѣ поводъ да встѣпи помежду имъ войнѣ
отвѣнно, за що едно такава вступленіе отъ коѣ да е странѣ было б
необходимо, а никоѣ не бы позволилъ на Австріѣ да владычествуе
на друго мѣсто освѣнь въ своѣ-тъ си землѣ, сирѣчь въ врѣхнѣ-т
Италіѣ. Това, кажѣтъ, само Австріѣ е добръ разумѣла, и зема слѣд-
ственно мѣрки-ты си.

Но и Сардиніѣ съѣла ли бы да подигне Италіанѣ-ты противу Ав-
стріѣ, или да отвори и тя сама войнѣ на срѣщѣ ѣ? въ такѣвъ-зпслу-
чай дали бы ся нанстинѣ Франціѣ подигнула и влѣзла съ войска-ты
си въ Италіѣ? и ако бы сторила такава нѣщо, дали не бы ѣ ся у-
прѣли другѣ-ты сили, и дали бы ѣ оставили мирнѣ да прави какво-то
ще? За рѣшеніе на тыя важны политическы вѣпросы, мы съкамы че
немамы друго по-добро да кажемъ, освѣнь да приведемъ тука частъ
отъ слово-то що е изрекълъ пѣрвый министръ Англійскый Лордъ Де-
рби въ горнѣ-тъ Англійскѣ камарѣ, а послѣ и отъ слово-то що из-
рекълъ самъ императоръ Наполеонъ кога-то лично отворилъ Француз-
скыѣ-тъ совѣтныѣ и законоположителныѣ съборъ.

Въ пѣрво-то засѣданіе на *горнѣ-тъ* т. е. Лордскѣ-тъ камарѣ
Англійскѣ на 22 Іануаріѣ (3 Февруаріѣ,) Лордъ Дерби, слѣдъ другѣ
работы, рекълъ слѣдующы-ты:

• Италійско-то состояніе е едно всегашно бѣдствіе за свѣтовны-
• ятъ миръ. Какво-то и други, тѣѣ и азъ казвамъ че е невѣзможно
• да ся испълни вѣсторжно-то сънуваніе на Италіанско-то соединеніе,
• кое то съкога и съкакъ е было неиспѣлняемо. Тая невѣзможность
• не происходи толкова отъ чюдзо-то угнѣтѣніе, колко-то отъ вѣтре-
• шно-то несъгласіе самыхъ Италіановъ. Нанстинѣ, сѣверна-та Италіѣ
• прилича на единѣ огнедышѣщѣ горѣ коѣ-то спи, но коѣто отъ часъ
• на часъ може да избухне изведѣжъ, и да порази и опустоши сичѣо
• около-си. Не е въ Ломбардіѣ, нито на Неаполь належаче-то бѣд-
• ствіе: Ломбардскы-ты области нематъ да ся плачѣтъ отъ правите-
• ство-то си, найпаче отъ нѣколко години на самъ, за що управите-
• ль-тъ имъ архідука дѣйствува непрестанно за да уллучи состояні-

« е-то на сиромасы-ты

« Несумѣнно иматъ тыя още жалованія и причины за неудо-
 « вольствіе; а най-главѣна-та, единственна-та, неискънна-та причина на
 « неудовольствіе-то имъ е това че Италиане-ти ся нахождатъ положе-
 « ни подъ скиптръ-тъ на единъ различенъ и на очи-ты имъ чюздъ на-
 « родъ. Въ такыва обстоятелства отъ Ломбардскы-ты области има ли
 « Австріѣ нѣкожъ ползъ и некое приобрьтеніе? За това азъ нещъ да
 « кажъ нищо. Австріѣско-то владѣніе въ Италиѣ мудро ли е или не,
 « строго ли е, или кротко, разумно ли или продѣрзливо, за това насъ непы
 « е грижа. Съ силъ-тъ на трактаты-ты (кои-то ако бы да ся наруш-
 « атъ и престапятъ, произвели бы неизмѣримо зло за Европейскы-тъ
 « миръ), съ силъ-тъ на толико-годишно-то си владѣніе, Австрія държи
 « отъ толкова время тыя Италийскы свои области, и мы, какъ-то и вси-
 « ти нейны съсѣди, немамы правдъ, за кожъ да е причинъ, да гледамы
 « да ѣ развадимъ владѣніе-то.

« Колько-то за Сардиніѣ, коя-то бѣ спечелила сичкы-ты состра-
 « стія на свободны-ты свѣтовны народы, тя имаше еднъ много чи-
 « стъ политикъ да послѣдува; да ся предаде сирѣчь исключительно на
 « вѣтрены-ты си улучшенія, вмѣсто да държи и храни войскъ не-
 « соразмѣрихъ съ пространство-то на държавъ-тъ си, и да ся осно-
 « вава за защищеніе-то си на сострастія-та всего міра, и на трак-
 « таты-ты, съ силъ-тъ на кои-то владѣе и та държавы-ты си, точно
 « какъ-то и Австрія владѣе свои-ты си.

« За това, побуждаеми отъ искренно къмъ Сардиніѣ пріятел-
 « ство, и отъ истинно къмъ неѣа доброжелателство мы ѣ показавъ-
 « мы наше-то безпокойствіе, зашто-то отъ нѣколко время е уловила е-
 « динъ пѣтъ съвсѣмъ противенъ на нейны-ты полезности, и на ней-
 « ны-ты длѣжности къмъ Европейско-то содружіе, и зашто-то, ако
 « да върви сѣбога тѣй, та ще да загуби онова сострастіе и онѣжъ по-
 « честь, кои-то бѣ спечалила съ свое-то преднѣо поведеніе при про-
 « свѣщенія-тъ Свѣтъ. Сичкы-ты тыя совѣты, и тыя мѣнія, мы гы ис-
 « кренно изложихмы на Сардиніѣ, и сѣкамъ че не е юще късно да

“премысли кой пхть отъ сего трѣба да улови. Думы-ты, кои-то
“Краль-ть Сардинскый изрече на комарпо-то отворяне, направихъ
“естественно неприятно впечатленіе, но азъ вѣрвамъ пакъ че Сар-
“динія ще послѣдова по-добры совѣты за напрѣдъ

“Австрія ны дава най-крѣпкы-ты увѣренія (и азъ вѣрвамъ ней-
“ны-ты увѣренія) че нема никакъ намѣреніе да вступува въ вхтре-
“шны-ты дѣла и установленія на свои-ты сосѣди. но ще да ограи-
“чава дѣйствія-та си до колко-то ѿ позволявать трактаты-ти, и да
“даде свое-то вниманіе на управленіе-то на свои-ты си държавы. До-
“гдѣ Австрія има такова разумно поседеніе, Сардинія бы злѣ сторилъ
“да дава причинъ на враждебности кои-то бы ѿзавлекли на едиъ не-
“приведнъ войнъ, и бы разруши вхтрешно-то ѿ благополучіе.

“Но има и друго за видимъ и пресметнемъ. Не е възможно Сардинія
“коя-то е безсила сравнительно съ Австріѣ, да иска, за кождъ да е
“причинъ, да ся уилете въ борбѣ, изъ кождъ-то знае че ще излѣзе по-
“бѣжденъ, освѣтъ ако ся надѣе че ще ѿпомогне нѣкой отъ влѣтъ.
“Таквѣ-зи помощь ты не може да чка отъ друго мѣсто, освѣтъ отъ
“Франціѣ. Но, ако да гледамы гавны-ты полезности на Франціѣ, ако
“гледамы инаиначе разумность-тъ, мудрость-тъ, и шѣ приложъ, вѣрно-
“сть-тъ царя Французскаго въ трактаты ты, качества съ кои то ся е
“, до нынѣ отамчилъ той-зи великый самодержецъ, не мож да повѣ-
“, рвамъ че, безъ никое отъ кѣмъ-то Австріѣ задрозненіе и настанѣ-
“, пваніе, ще ся рѣши той да подтвърди съ свое-то нравственно
“, подкрѣпленіе, и юще по-малко съ свои-ты голѣмы войнственны
“, средства, едиъ настѣпительнъ войнъ отъ странъ Сардиніи противу
“, Австріѣ, коя-то безъ никое отъ кѣмъ-то неѣ задрозненіе бы
“, нарушила трактаты-ты.

“, Азъ мыслѣ, и всякога ся надѣѣ че Французскый Императо-
“, ръ ще върви непрестанно въ мудрыя-тъ, разумныя-тъ, и законы-тъ
“, пхть отъ кого-то до нынѣ никакъ не ся е отбивалъ. Ни си му
“, представили колко е нужно да употреби най-велико-то дѣлготърпѣ-
“, ніе заради разногласіе-то що има съ Австріѣ, и инаиначе му пред-

“ ставихмы че е потребно да не дава на Сардиніѣ никоѣж прича-
“ нѣза да ся падѣе че той ще да ѣ помогне иѣкакъ-си ако бы тя влѣз-
“ ла въ иѣкоѣж настоятелниѣ войнѣ, и, ако съмъ разбралъ добрѣ, пи-
“ сма-та кон-то съмъ получилъ, *увѣреніѣ-та кон-то Императоръ-тъ*
“ *е самъ съ рѣжжѣ-тъ си писалъ*, извѣщавамъ че, *додѣ Австріѣ си*
“ *сѣди въ предѣлы-ты, Сардиніѣ нема да чака никоѣж помощъ отъ*
“ *Франціѣж*. А все показва че тѣя увѣреніѣ сѣ съгласни съ честь-тъ
“ Французскаго Императора.

“ Мы не сме забравили съ какъвъ вѣсторѣтъ Европа бѣ услу-
“ шала онова Императора Наполеона III-го провъзглашеніе: *Импе-*
“ *раторство-то е миръ*. Съ това провъзглашеніе спечели той выше
“ отъ колко-то бы спечелилъ съ хлѣдж-хлѣды *байонети (сюиѣ)*,
“ выше отъ миллионы сребриницы; съ него ся е удостоверила и у-
“ спокоила — Европа; съ него ся е утвърдило и укрѣпило основа-
“ ніе-то на дукастіѣж-тъ му, и съ него пакъ е преусило сююкостѣ-
“ е-то и уллученіе-то на Франціѣж.

“ Но ако бы да ся отбѣе сега отъ той-зи нѣтъ, ако бы да даде
“ Европѣ да разумѣе че мысли-ты му ся промѣнили, ако бы потре-
“ било да разберемъ че ново-то Императорство не е друго освенъ е-
“ дно повръщаніе на онова всемирно завладѣніе, кое-то бѣ отличitel-
“ нѣя-тъ знакъ на ветхо-то Императорство; ако бы Европа да усѣти
“ че има намѣреніе да положи на различни-ты Італянскы престолы
“ Господары нему подчинены, нему бракосочитаніемъ привержены, и да
“ подкачи пакъ онѣж системѣж, коѣ-то докара паданіе-то Великаго На-
“ полеона, тогава Императоръ-тъ бы поколебѣлъ Европейско-то къ
“ нему увѣреніе, и бы повредилъ Французскы-ты полѣзности; и освенъ
“ това онъ бы събудилъ подозрѣніѣ-та отъ влѣтъ, и бы паразилъ тѣр-
“ говиѣж-тъ отъ вѣтрѣ.....

• Не вѣрвамъ да ще Французскы-тъ Императоръ да влѣзе въ
• единъ толкова бѣдственъ нѣтъ. Не съкамъ да ся излѣже той тол-
• кова въ мысли-ты си за своиѣж-тъ си полѣзность, за полѣзности-ты и на
• землиѣж-тъ си, и на царьциѣж-тъ и дукастіѣж-тъ си, коѣ-то не може

» вече да съхрани и оздрави, освенъ съ съхраненіе-то на
 » рѣ-тъ. Но ако бы, по нещастію, да ся хвърли въ други нѣ-
 » итъ, ако со вѣтъмъ що ся толкова старасъ нарицино то Пра-
 » телегво да дава пестребины-ты пріятельскы совѣты на Австріѣ, Фра-
 » ціѣ, Сардиніѣ, война-та бы ся напрасно родила отъ той-зи
 » просъ, (за когото не можъ и да кажъ какъвъ е и що е, защо
 » виждамъ тука ницъ), кѣз-то бы далъ поводъ на истинны разноглас-
 » и распри, и не виждамъ друго освенъ взаимны подѣртія и звани-
 » страховы отъ самъ и отъ вѣдъ); ако бы, рекохъ, по нещасті-
 » да излѣзе война отъ твѣ работы, Царицино-то Правителство бы
 » мало поне безполезно панстнижъ, но утѣшительно удоволствіе да
 » казва совѣсть-та че стори все що можъ за да ѣ възбрани, и
 » да не остави да стане това странно злополучіе. —

Сега като познахмы добръ мысли-ты на Англійско-то Пра-
 телство отъ това много важно Лордъ Дербіево слово, нека видимъ по-
 рекъ и самъ Францускый Императоръ четири дни послѣ на 26 де-
 кабріа (7 Февруаріа) въ свое-то отворително слово предъ съборъ-тъ
 на державны-ты си тѣла, когато му бѣ уже знайно все що ся изговори-
 ло въ Англійскы-ты камары.

» Франція, знаете, е видѣла отъ шесть години на самъ благо-
 » деиствие-то си да порасте, богатства-та си да ся умножатъ, вътрѣ-
 » шны-ты си раздоры да ся угасятъ слава-тъ и вліяніе-то си да ся възди-
 » гнѣтъ, по со вѣтъмъ тѣмъ подавася наскремени, посреди общж-тъ тишинѣ
 » и благостойность едно нѣмо смущеніе, кое-то, безъ никожъ опредѣленъ
 » причинъ, улавяся за нѣкон духовы и развала народнж-тъ довѣренность.

» Жално ми е безъ да ся чуджъ за твѣ періодически унынія. Въ
 » едно общество колеблемое, като наше-то, отъ толкова превращенія
 » само время-то може да укрѣпи убѣжденія-та, да утвърди характе-
 » ры-ты, и да устрои политическж-тъ вѣрж.

» Смущеніе-то кое-то ся послѣднѣ поѣяви у народъ-тъ безъ
 » никакое належаще бѣдствие, дава ны право да ся чудимъ, защо
 » показва въ тожде время и много недовѣріе и много устра-

„ шеніе. Видися че ся усомняватъ, отъ едиѣ странѣ, въ моѣ-тѣ
„ утѣренность, за коѣ-то съмь дѣль толкова доказателства, и,
„ отъ другѣ въ истиннѣ-тѣ силѣ на Фрѣнціѣ. За добрѣ честь, наро-
„ дѣ-тѣ во обще е далечъ отъ да прѣма такѣва впечатлѣніѣ.

„ Днесъ имамъ дѣлѣжность до вы изложѣ пакъ онова що ся види
„ да ся е забравило.

„ Коя е была постоянно моѣ-та політика? Да обезстрашѣ и
„ успокоѣ Евронѣ, да въздамъ на Франціѣ истиннѣ-тѣ й чинѣ, да
„ оздравѣ крѣпко союзѣ-тѣ наѣ съ Англіѣ, и да распорѣдѣ
„ съ други-тѣ Европейскѣ Силѣ ише-то прѣгѣлство и сношенѣ
„ спорѣдъ тѣхнѣ-тѣ съ насъ согласиѣ и спорѣдъ какъ-то ся оны
„ приносятъ съ Франціѣ.

„ Така. малко преди моѣ-то третѣ избранѣ, азъ бѣхъ
„ сторилъ на Бордо сіе провъгѣшенѣ: *Императорство-то е*
„ *мирѣ*, и ищѣхъ съ това да докажѣ че, ако послѣдникѣ-тѣ и-
„ мператора Наполеона бы възлѣзъ пакъ на престолѣ-тѣ, той
„ не бы ся заловилъ пакъ за завладѣніѣ, но бы учредилъ система-
„ тически единѣ мирѣ, кой-то не бы ся раззалѣлъ освѣнь за за-
„ щипенѣ на голѣмы народны полезности.

„ Колко-то за союзѣ-тѣ между Франціѣ и Англіѣ, азъ по-
„ ложилъ сичко-то моѣ постоянно старанѣ за да го укрѣпѣ
„ и намѣрилъ и въ Англіѣ щастливѣ взаимность чювствѣ тол-
„ кова отъ странѣ на Царицѣ-тѣ Великіѣ Британіѣ, колко-то
„ и отъ странѣ на държавѣ-тѣ мѣжѣ мѣтѣнѣ всѣхъ. И за да до-
„ стигнѣ тѣ-зи цѣль, коѣ-то е толкова полезна за свѣтовнѣ-тѣ
„ мирѣ, турнѣхъ сѣкога подъ негы-тѣ си раздражителны-тѣ вѣспо-
„ минаніѣ на преминѣло-то время, удареніѣ-та на клеветѣ-тѣ, даже
„ и народны-тѣ предразсѣдѣкъ на моѣ-то отечество. Той союзѣ
„ даде свои-ти плодови: не токмо придобыхмы на едно едиѣ
„ траемѣ славѣ на Востокъ, но и на край-тѣ на Свѣтѣ-тѣ от-
„ ворихмы наскоро едиѣ неизмѣримѣ имперіѣ за успѣхъ на
„ просвѣщенѣ-то и на Хрѣстіанскѣ-тѣ вѣрѣ.

» Отъ какъ ся заключилъ миръ-тъ, мон-ти сношенія съ
« Русійскыя-тъ Императоръ съ ся отличилъ съ пай-искренно
« сьрдечно-то пріятельство, понеже смы ся намѣрили согласи
« сичкы-ты спорны дѣла.

» Ублажаваемся такожде и за мон-ти съ Прусійскыя сношенія, кои-
» тѣ непрестанно съ ся одушевлявали съ взаимно благоволеніе.

» Жаловамся на противъ же Віенско-то и мос-то Правительствъ
» много нѣти съ ся намѣрили въ несогласіе върху главны-ты въ-
» просы, и с было потребно да покажемъ голымъ снисходительно-
« сть за да могатъ да ся рѣшатъ. Така на примѣръ: ново-то у-
» строеніе на Дунавскы-ты Княжества не е могло да ся свѣр-
» ши освенъ слѣдъ многочисленны затрудненія, кои-то повредихъ
» пълно-то удовольствіе на най-праведны-ты нѣкъ желанія; и ако
» мя нѣкой попита: какъкъ полезность има Франція въ тѣхъ удаче-
« чены при-Дунавскы страны, щъ му отвѣщаѣмъ же полезность-та на
» Франціѣ е въ-редъ гдѣ-то има едиѣкъ праведнѣкъ и просвѣтител-
» нѣкъ работѣ да завърши.

» Въ такыва обстоятелства не запрецаваме да ся сблизѣ по-
» вече Франціѣ съ Сардиніѣ, коя-то бѣ толкова привержена и
» предадена въ время брани, толкова вѣрна на политикѣ-тъ и
» въ время мира. Благополучно-то бракосочитаніе пре-
« любезнаго ми браташица Князя Наполеона съ краля Викторъ-
« Емануиловъ дъщерѣ не е убо нѣкое отъ необычѣи и запреще-
« ны-ты оныя дѣланія, за кои-то трѣба да ся търси нѣкой тайнѣ
« причина, по естествено-то послѣдствіе отъ общы-ты полезности
« на двѣ-тъ земли и отъ пріятельство-то на двѣма-та Господари.

» Отъ нѣкое время на самъ Италійско-то состояніе и кейно-то
« неправильно положеніе, гдѣ то благочиніе-то не може да ся уп-
« освенъ съ чюдзи войскы, беспокоятъ праведно дипломатѣж-тъ. То
« нее обаче доволна причина за да върватъ че щѣло да стане бранѣ

“ Нека едни въ молятъ да стане отъ все сърдце, безъ никоѣ правед-
“ нѣхъ причинѣхъ; нека други, отъ преувеличени-ты свои страховы,
“ показватъ на Франціѣ бѣдствія-та кон-то бы за неѣхъ произшли
“ отъ едно ноего слоборно соединеніе, азъ щѣ си съдѣхъ непоколеби-
“ тѣ въ нѣтъ-тѣ на правдѣ-тѣхъ, на законѣ-тѣхъ, на честь-тѣхъ народи-
“ нѣхъ, и Правительство-то ми неще да ся отпусне ни да го повлекатъ,
“ ни да го устрасятъ, защо моя-та политика нема да е никога ни
“ здразнителна ни боязлива

Далечъ отъ насъ убо тѣ лъжливи страхове, тѣхъ несправедни
“ недовѣрія, тѣхъ интересатни малодушія. *Миръ-то, надѣяся, нема да*
“ *ся развали.* Захвайтѣ си убо пакъ тихо обикновенни-ты дѣла.

« Отъ тѣхъ двѣ важни слова кон-то толкова ясно излагатъ по-
литикѣ-тѣхъ ни двѣ гѣ най-голѣмы и най-влиятелни Европейскы силы,
и кон-то нарочно мы представихмы тука нашимъ читателямъ, по-
знавая по-вече, по добръ и по вѣрно отъ всякы други газетны
изложенія, че никога отъ Европейскы-ты силы не нека брань, че
вси-ты ся стараѣтъ да ся упаци миръ, и че никога не бы никому
допустила да стори нѣщо противно на трактаты-ты. То намъ
стига за увѣреніе *че нема никакъ по настоящему да ся боимъ*
за бой.

ТЪРГОВСКИЙ ДНЕВНИКЪ

Въ послѣднѣхъ-тѣхъ книжкѣхъ понянахмы за слухъ-тѣхъ что ся бѣ-
ше раздалъ тука какъ слѣдъ малко щила веке да ся учреди толко
желаема-та банка. Сего пакъ казвамы за възрадованіе на наши-ты
търговцы читатели, че, спорядъ телеграфическы-ты извѣстія, кон-то
дошли отъ Лондрѣ на 4 сего мѣсеца, потребно-то за тѣхъ-зи банкѣхъ
соглашеніе уже станѣло на Лондрѣ, опредѣленно-то число отъ ли-
ри Англійскы, за увѣреніе че учредители-ти нема да ся пометнатъ
ся уже чело на Отоманско-то тамо посолство, и ферманъ-тѣхъ цар-
скый нѣхъ ся предавъ. Спорядъ станѣло-то соглашеніе, дало имъ ся

шестъ мѣсеци время за да устроятъ речено-то учреждение, ако бы да нема бранъ; ако ли има, тѣи шесть мѣсеци щѣли да ся четатъ отъ като стане миръ. — Дано Богъ помогне да не става бранъ, и да ся унази миръ, и така банка-та да ся учреди единъ день по напредъ, като да станѣтъ ко скоро желаемы-ты улесненія на търговіѣ-тъ, коя-то толкова страдае отъ непостоянство-то на монеты-ты.

А преди да ся отвори банка-та, правителство-го гледа да събере кайме-то си, зашто по обичаю банка-та трѣба да извади свое кайме. Мы уже извѣстихмы че събираніе-то на койме-то е уже захванѣло, и че выше отъ 200 милліона кайме ся е драпнѣло и съдрало отъ Маліе-то. Събираніе-то му е захванѣло първо отъ іедротъ кайме кое-то плащаше лихвъ, и за кое-то извѣщава отъ нѣколко время правителство-то, че отъ Марта колко-то отъ него ся не събере нема веке да плаща лихвъ. А за да улесни правителство-то и оныя кои-то бы щели да му дадѣтъ или оставятъ пары-ты си съ лихвъ, извадило е нарочно новы *сехимы* нарицаемы *хазне-тахвилы*, кои-то ще даватъ на години-тъ лихвъ по осемъ на сто-тѣхъ, а майка-та имъ ще ся плаща слѣдъ пять години съ турскы лиры по 100 гр. една-та; но никога тѣи сехимы нема да ся даватъ ни да вървятъ на силѣ като кайме, но токмо кой-то самовольно ще ѣ иска, той ще да си зема отъ тѣхъ.

Ради любопытства мы прилагамы тука нѣкои статистически извѣстія за търговіѣ-тъ между Турціѣ и Франціѣ въ тѣя послѣдны времена.

Отъ 1827 до 1836 л. среднѣ-то количество на стоки-ты кои-то сѣ ся изнесли отъ Турско за Франціѣ или внесли отъ Франціѣ въ Турско, е было за 20 милліона франкы; това среднѣ количество отъ 1837 до 1846 възлезло е до 38 милліона; а отъ 1847 до 1856 възкачило ся е до 75 милліона и $\frac{1}{2}$. Само за 1857 л. количество-то е было 84 милліона за изнесены-ты стоки на Фран-

цій и 49 за внесены-ты отъ Франціѣ, сѣтко 133 милліона. То показва че търговіѣ-тѣ между Турціѣ и Франціѣ ся е умножила върху послѣдны-ты десять години до 58 милліона и половинѣ, а върху 1856 л. до 2 милліона и половинѣ.

КНИЖЕВНЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Научаваемыся какъ родолюбивѣйшій соотечественникъ нашъ Докторъ Василій Х. С. Беронъ, сестренецъ високоучениѣйшаго Доктора Г-на Петра Берона, написалъ двѣ Грамматіки на Българскы подъ названіемъ, единѣ-тѣ, *Първа Българско-Франска Грамматіка* а друга-то, *Първа Българско-Нѣмска Грамматіка*, и двѣ-тѣ за употребленіе на млади-ты Българы, кои-то бы искали да ся научатъ Французскы или Нѣмскы. Тѣхно-то изданіе е наистинѣ много полезно за наши-ты младежи, кои-то днесъ вообще искатъ да ся учатъ и уже ся хващали да ся учатъ Европейскы языцы, и найпаче Французскы, а пакъ книги способны нематъ. Тѣѣ пуждѣ несумѣнно видѣвъ списатель-тѣ потрудилъ ся е да напише речени-ты си Грамматіки, и сега ся готвилъ да поиде да ги печати на Букорещъ. Мы ще чакамы тѣхно-то изданіе и тога щемъ пакъ поговори за нихъ. Между това желаемъ му отъ все сѣрдце добръ и благополученъ успѣхъ.

Оскудни отъ извѣстія за другы книги, мы ще допълнимъ книжевыя-тѣ си дневникъ съ едно извѣстіе за ученіе-то.

Царско-то наше Правителство, кое-то всякога ся грижи за добро-то на подданны-ты си, рѣшило ся преди нѣколко время да учреди тука едно особно високо училище, въ което мѣжи нарочно избрани измежду учени-ты, като послѣдуватъ чинно уроцы-ты и знанія-та, кои-то щатъ въ него да ся предаватъ отъ искусны учители, и като дадатъ потребны-ты испытанія, да ся поставяватъ и

провождатъ послѣ предпочтительно отъ други като юдири, каймакѣи и други служители по различни-ты области. За това направилосѣ е въ танзиматскыя-тъ меджлисъ особенно установленіе, кое-то като се потвърди по закону съ царско прѣде, опредѣлихъся потребни-ти учителя, избрахъся ученицѣ-ти и училище-то ся отвори отъ 1-го Февруаріа въ тиджаретско-то сѣдѣище, гдѣ-то по всякъ день дохождатъ усердно сички-ти и слушать ревностно уроцы-ты. Преподѣваемы-ти уроци сѣ: *Аріометика, Географія, Історія, Политическа икономія, упрѣзительно право, междудержавно право, трактати-ти на Высочѣ-тъя Портѣ, и тѣризски-ти Закони*, на кои-то закони преподаваніе-то благоволиши да потвърятъ намъ. Сѣкъ разумѣва колко е важно и полезно едно таково учреждение въ отоманско-то царство, и колко е весело челоуѣку да гледа сички-ти речены ученицы да полагають изыщидио усердіе и прилежаніе въ пѣрвичко-то за нихъ това учебно упражненіе. Дай Боже да ся учредятъ и много други такыва полезни заведенія.

Въ Цариградѣ 14 Февруарія 1859.

Соупитель-тъ

Г. Кръстьовичъ.